

BUDGET 2018

Samt plan för ekonomin åren 2019–2020

Innehåll

Förord.....	4
Utmaning, mål och fokusområden	6
Budgetanvisningar	8
Budgeten som överordnat styrdokument.....	9
Omvärldsanalys - Goda förutsättningar, men med flera utmaningar	10
En starkare region med fortsatt satsning på kollektivtrafiken	13
Infrastruktur för en rundare region.....	15
Fullfölj ambitionen med kollektivtrafikens utbyggnad	16
Ett kraftfullt miljöarbete	17
Ett kulturliv som engagerar	18
Paketsatsningar för en stark, hållbar region	19
En ledande kunskapsregion.....	20
Framtidstro inom hälso- och sjukvården	21
Omställningen av hälso- och sjukvården.....	22
Folkhälsa.....	26
Mänskliga rättigheter	27
Regiongemensamma verksamheter.....	28
Fastighetsverksamhet.....	29
En attraktivare arbetsgivare.....	30
Personal- och kompetensförsörjningspaket.....	33
Fortsatta insatser och satsningar under perioden	33
Finansiella mål och ekonomiska förutsättningar.....	34
Sammanställning av regionbidrag	39
Resultaträkning	40
Balansräkning	41
Förslag till beslut.....	42

Förord

En stark ekonomi är grunden för framtida satsningar

GrönBlå Samverkan kan konstatera att Västra Götaland har en stark position. Det är en position som understryks av en positiv utveckling inom näringsliv och arbetsmarknad. Även Västra Götalandsregionen med alla sina verksamheter står på en stabil grund. Det gör den inte minst tack vare att vi i den politiska majoriteten konsekvent har fullföljt vår plan för mandatperioden, en plan byggd på kontinuitet och långsiktighet. Våra mål om en stark och god ekonomi samt balans i verksamheterna har till stor del uppnåtts och detta skapar förutsättningar för de satsningar vi nu gör.

Prognoserna över utvecklingen 2018 och de kommande åren signalerar dock en oroande inbromsning i konjunkturen. Regionens starka och stabila ekonomi, som GrönBlå Samverkan arbetat för, är därmed en stor tillgång. Den möjliggör fortsatt förstärkning och utveckling inom bland annat akutsjukvård och psykiatri. Givet de stora satsningar som gjorts på akutsjukvården kan vi dock konstatera att vi inte är nöjda med utfallet. Väntetiderna på akutmottagningarna är fortfarande för långa liksom köerna till vården generellt och

det är inte acceptabelt. Vi har därför initierat ett särskilt fokus på frågorna i hela organisationen kring tillgänglighet eftersom det är högprioriterat att lösa detta för invånarna i Västra Götaland.

Vår enskilt största satsning i budgeten för 2018 görs på personalen i vården. Det är något som vi länge velat göra och som vi vet är efterlängtat av våra medarbetare. Tack vare den stabila ekonomin i regionen kan den nu genomföras. Vi vill uppmuntra alla de som jobbar i patientnära arbete och särskilt det jobb som görs under nätter och helger. Detta är dessutom en långsiktig satsning med ambitionen att fördubbla ersättningen. Arbetet med förbättrad arbetsmiljö och förbättrade arbetstidsmodeller fortsätter.

Den historiska satsningen på omställningen av vården fortsätter under 2018. En satsning som det totalt kommer ha avsatts cirka en miljard för när planperioden närmar sig sitt slut. Vården ska komma närmare patienterna genom satsningar som på mobil hemsjukvård och vårdcentraler. Samtidigt ska den högspeciali-

serade vården koncentreras för högre kvalitet och tillgänglighet. Redan under 2017 inleddes arbetet med vårdens omställning, bland annat genom en satsning som innebär att 45 av länets 49 kommuner kommer att ha mobila vårdteam innan året är slut. Den stora satsningen inom psykiatri och psykisk ohälsa som Grön Blå Samverkan inlett fortgår också med oförminskad kraft. Vi avser även att under 2018 fortsätta utvecklandet av digitala vårdformer och tjänster till nytta för både invånare och medarbetare.

Vi fortsätter att stimulera det regionala utvecklingsarbetet. Vi fokuserar bland annat på samverkan med den västsvenska industrin för att få ner utsläppen från tunga vägtransporter samt investerar i att förbereda för fler stationslägen utifrån Västtågsutredningen. Det strategiska arbetet med att bli en fossiloberoende region fortsätter under 2018, exempelvis med en särskild satsning på biogas. Nästa år innebär stora utmaningar för att förverkliga miljöplanen för det interna miljöarbetet som började gälla 2017. Under 2018 utökas regionens satsningar på friluftsliv.

GrönBlå Samverkan fortsätter inriktningen för ett starkt stöd till kulturlivet i Västra Götaland. Även vårt särskilda fokus på vidgat deltagande kvarstår. Det är också av vikt med fortsatta insatser för att förbättra samverkan mellan Västra Götalandsregionens kulturverksamheter och civilsamhället.

Vår bedömning är att regionen, trots våra stora satsningar och en hög investeringsnivå, kan uppnå en budget i balans 2018. Budgeten är visserligen underbalanserad, men i det starka resultatet för 2016 finns reserverade medel för framtidens vårdinformationsmiljö vilka kommer att återföras i bokslutet 2018 för att uppnå en budget i balans. För 2018 och planperioden ökar kostnaderna för pensioner och de öronmärkta avsättningarna bör därför kunna ianspråkta. Osäkerheten avseende det ekonomiska lägets utveckling är dock stor. Prognoserna signalerar en inbromsning i konjunkturen vilket är oroande och samtidigt har regeringen signalerat stora statsbidrag, bland annat den så kallade patientmiljarden. Det går dock i nuläget inte att beräkna de ekonomiska konsekvenserna av detta. Därför kommer en kompletteringsbudget att läggas fram i höst när vi har ett klarare grepp om den framtida utvecklingen.

GrönBlå Samverkan kan avslutningsvis konstatera att vi nu lägger fram ännu en offensiv budget, med satsningar riktade till invånarna, till medarbetarna och för Västra Götalandsregionen. En budget präglad av kontinuitet, långsiktighet och framtidstro som GrönBlå Samverkan redan vid tillträdandet som majoritet slog an som honnörsord för utvecklingen av Västra Götalandsregionen.

Johnny Magnusson (M)

Birgitta Losman (MP)

Jonas Andersson (L)

Kristina Jonäng (C)

Monica Selin (KD)

Utmaningar, mål och fokusområden

Utmaningar

Utanförskap, matchningsproblem på arbetsmarknaden, miljö- och klimatproblem och ej tillräckligt utbyggda kommunikationer

Dålig tillgänglighet, för låg grad av service och bristande produktivitet inom sjukvården

Rekryterings- och bemanningsproblem samt hög sjukfrånvaro och personalomsättning

Strategiska mål

Västra Götaland ska sträva efter det hållbara samhället med tillväxt av jobb och företag i hela regionen

En sammanhållen och tillgänglig hälso- och sjukvård som ges med högsta kvalitet och patientsäkerhet samt som alltid utgår ifrån den enskilda personens behov och erfarenheter

Västra Götalandsregionen ska erbjuda en god arbetsmiljö för medarbetarna, kunna behålla och rekrytera rätt kompetens

Prioriterade mål för 2018–2020

Arbetsmarknaden ska utvidgas genom hållbara transporter i samverkan med näringsliv och forskning i hela Västra Götaland

Skillnader i livsvillkor och hälsa ska minska

Antalet nöjda resenärer med kollektivtrafiken ska öka i hela regionen

Klimatutsläppen från fossilbränsle i Västra Götaland samt verksamhetens direkta miljöpåverkan ska minska

Deltagandet i kulturlivet ska öka

Den psykiska ohälsan ska minska och omhändertagande av personer med psykisk sjukdom ska förbättras

Sjukvårdens förmåga att skapa mesta möjliga värde för patienten ska förbättras

Den medicinska kvaliteten ska öka och den organisatoriska effektiviteten förbättras

Möjligheterna till karriär- och kompetensutveckling ska förbättras

Arbetsmiljön ska förbättras och sjukfrånvaron ska minska

Fokusområden 2018

Arbeta vidare med infrastrukturplaneringen i enlighet med vad som beskrivs i infrastrukturavsnittet

Göra Västra Götaland till modell för hållbar landsbygdsutveckling och samspel stad/land

Stärka VGRs arbete med matchningen på arbetsmarknaden

Västra Götalandsregionen ska verka för att stärka innovationskraften i Västra Götaland

Bryta utanförskap och segregation och stärka kopplingen mellan utbildning och arbetsliv

Fullfölj trafikförsörjningsprogrammet

Utökade möjligheter till studie- och arbetspendling samt knyta samman landsbygd och stad

Minska verksamhetens avfallsmängder och verka för cirkulära affärsmodeller samt skärpta miljökrav vid upphandlingar

Bättre möjligheter till livsmedels- och energiproduktion samt stimulera ökad användning av biogas

Utveckla Göteborgs Botaniska trädgård

Utveckla samverkan mellan VGRs kulturverksamheter och civilsamhället/det fria kulturlivet

Stärka barn och ungas möjligheter att delta i kulturlivet

Förbättra tillgängligheten inom barn- och ungdomspsykiatri

Genomförandet av de regionala psykiatriplanerna

Stärka första linjens förmåga att möta psykisk ohälsa

Uppfylla vårdgarantin

Förstärka primärvården och den nära vården

Förbättra akutuårdkedjan

Utveckla digitala vårdformer och tjänster

Minska antalet vårdskador och antalet vårdrelaterade infektioner

Minska antalet överbeläggningar

Samtliga verksamheter inom hälso- och sjukvården ska prestera bättre än genomsnittet i nationella jämförelser

Den specialiserade vården ska koncentreras

Fortsätta utveckla modellerna för lönekarriär och kompetensutveckling

Stimulera uppgiftsväxling, nya arbetssätt och arbetsrotation

Utveckla arbetsgivarvarumärket

Satsa på ledarskap

Systematisera arbetsmiljöarbetet, breddinföra goda exempel och utveckla det hälsofrämjande arbetet

Utveckla och erbjuda moderna anställningsformer samt pröva arbetstidsmodeller

Budgetanvisningar

GrönBlå Samverkan - Moderaterna, Miljöpartiet, Liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokraterna – har sedan 2014 majoritet i regionfullmäktige i Västra Götalandsregionen.

I budgeten ingår en matris för tydligare styrning. Där beskrivs tre utmaningar kopplat till tre strategiska och långsiktiga mål. Tio prioriterade mål har fastställts för budgetåret och planperioden. Ett antal fokusområden har fastställts för verksamheterna att jobba med under det kommande budgetåret.

Budgeten för Västra Götalandsregionen beskriver i övrigt den inriktning och politik som ska präglade utvecklingen de närmaste åren. Regionfullmäktige fastställer budgeten och utgör därmed grunden för allt arbetet som utförs i Västra Götalandsregionens verksamheter.

Budgeten riktar sig i första hand till regionens nämnder och styrelser som har att följa budgetens inriktning.

Övergripande förutsättningar

Enligt kommunallagen ska budgeten innehålla en plan för verksamheten och ekonomin under budgetåret. Skattesats och ramar samt mål och riktlinjer ska anges.

Utöver de strategiska och prioriterade målen som ingår i matrisen innehåller budgeten finansiella mål som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning. Detta är också kopplat till kraven i kommunallagen.

Nämnder och styrelserns arbete med budgeten

Nämnder och styrelser får utöver de regionövergripande målen lägga fast högst ett prioriterat mål, anpassat till det egna uppdraget, som inte kan riktas mot annan nämnd eller styrelse. Nämndernas och styrelsernas prioriterade mål får inte stå i strid med regionfullmäktiges mål.

I allt arbete som nämnder och styrelser bedriver ska jämställdhet, mångfald samt underlättande för personer med funktionsnedsättning integreras i ordinarie rutiner. Det innebär att regionen i statistik, utredningar och andra beslutsunderlag ska redovisa rådande förhållanden för kvinnor och män, lämna förslag för ökad jämställdhet och mångfald, samt hur verksamheten underlättar för personer med funktionsnedsättning.

Uppföljning av mål och fokusområden

De mål som är redovisade i budgeten kommer att kopplas till mätbara kvalitativa och kvantitativa indikatorer, som fortlöpande ska redovisas till nämnder och styrelser samt till regionfullmäktige i samband med delårsrapporter och årsredovisning.

Policydokument och andra styrande dokument som beslutas av regionfullmäktige ska inte innehålla indikatorer och mätetal för hur uppföljning och rapportering ska ske. På samma sätt som i uppföljningen av beslut i budget om mål och fokusområden bör regionstyrelsen på ett samlat sätt besluta om hur övriga policyer och styrande dokument ska följas upp och redovisas till regionfullmäktige. Regionstyrelsen ska därför gå igenom uppföljningen av alla styrande dokument som beslutas av regionfullmäktige i syfte att förenkla uppföljning och rapportering, samt att uppföljning kan ske på ett överskådligt och samlat sätt.

Fortsatt budgetbehandling

Efter det att regionfullmäktige fastställt budget för 2018 följer regionstyrelsens beslut om planeringsdirektiv. Syftet är att ge tydliga förutsättningar för nämnder och styrelser inför arbetet med detaljbudget. Nämnder och styrelser utformar detaljbudget för de egna verksamheterna. De mål och fokusområden som fastställs av regionfullmäktige ska följas och anpassas i samband med nämndernas budgetbeslut.

Efter nämndernas detaljbudgetarbete fastställer regionstyrelsen detaljbudgeten.

Det råder stor osäkerhet om statsbidrag och skatteprognoser. Regionfullmäktige behöver därför ta ställning till en kompletteringsbudget under hösten 2017.

Budgeten som överordnat styrdokument

Budgeten är regionens överordnade styrdokument. Till detta kommer, av regionfullmäktige antagna, styrdokument som ger en mer detaljerad inriktning för regionens verksamheter.

Visionen om "Det Goda Livet":

Västra Götalandsregionens vision om det Goda Livet är den långsiktiga inriktningen för vårt arbete. Det är en vision för hela Västra Götalands län och alla dess invånare.

VG 2020

Västra Götaland 2020 anger ramarna för arbetet med tillväxt och utveckling mellan år 2014 och 2020 och är det centrala verktyget för att, i samverkan inom Västra Götaland, genomföra den gemensamma visionen om Det goda livet. För att uppfylla inriktningen finns handlingsprogram antagna av regionutvecklingsnämnden 2016.

Regionala trafikförsörjningsprogrammet

Trafikförsörjningsprogrammet är det viktigaste dokumentet i utvecklingen av kollektivtrafiken i Västra Götaland. Här beskrivs hur kollektivtrafiken ska utvecklas och var fokus på kollektivtrafiksatsningar ska ligga.

Kulturstrategi för Västra Götaland

Kulturstrategin pekar ut fem strategiska områden som vägledande och särskilt viktiga för regionens arbete: ett vidgat deltagande, utvecklade kapaciteter, gynnande av nyskapande, bättre nyttjande av tekniken samt ökad internationalisering.

Framtidens hälso- och sjukvård

Den strategi för hälso- och sjukvårdens omställning som regionfullmäktige antog i maj 2017 ska stärka hälso- och sjukvården ur ett tydligt invånar- och patientperspektiv.

Den vård som invånarna behöver ofta ska finnas i närområdet och kunna erbjudas med en god kontinuitet. Den vård invånarna behöver mer sällan kan samlas till färre utbudspunkter för att säkerställa högsta kvalitet. För att både kunna koncentrera vård och bygga ut den nära vården behövs nya arbetssätt och digitaliseringens möjligheter nyttjas bättre. Kvalitetsförbättringar ska vara en ledstjärna i allt utvecklingsarbete för att invånarna ska erbjudas en vård med hög medicinsk kvalitet, patientupplevd kvalitet och organisatorisk kvalitet.

Övriga styrdokument

Västra Götalandsregionen har utöver ovanstående visioner och program ett antal övriga styrdokument som är fastställda av regionfullmäktige. Under 2015 genomfördes en översyn av gällande styrdokument och regionfullmäktige beslutade att ett styrande dokument inte bör gälla under längre tid än fem år. Dokumentet ska därefter antingen upphöra eller uppdateras.

Vid en målkonflikt mellan olika styrdokument och budgeten gäller den senast antagna budgeten. I regionfullmäktiges beslut om övergripande styrdokument anger hur Västra Götalandsregionen ska arbeta med att stödja utveckling inom olika politikområden. Genom fullmäktiges beslut anges inriktning och mål för arbetet inom respektive område. För att nå dessa krävs att insatser prioriteras och att resurser avsätts. Detta resursbehov och prioritering av insatser måste dock ställas mot behovet inom andra angelägna områden. För Västra Götalandsregionen som helhet sker detta genom att regionfullmäktige årligen beslutar om budget och plan och då väger behovet av resurser och insatser mellan de olika politikområdena. Regionfullmäktiges budget blir på så sätt överordnat övriga styrdokument som regionfullmäktige fastställt. Vid en målkonflikt mellan budget och andra styrande dokument gäller den senast antagna budgeten.

Omvärldsanalys – Goda förutsättningar, men med flera utmaningar

Utmaningar för fler jobb, ökad integration och hållbar utveckling

Västra Götalandsregionen ska vara öppen för omvärlden. Invånarna ska känna delaktighet och att de har goda möjligheter att påverka beslut. Regionen ska kraftsamla för att möta integrationsutmaningarna. Det råder fortsatt problem med etablering på arbetsmarknaden samtidigt som arbetsmarknaden är i stort behov av kompetens.

Västra Götaland har en stark utveckling – befolkningen ökar, antalet jobb blir fler och färre står utan arbete. Konjunkturen är stark och det finns en stark framtidstro bland västsvenska företag. Konjunkturen var i november 2016 starkare än normalt i alla delregioner. Nettoökningen av nya jobb under 2015 var högre än i Skåne och i nivå med Stockholms län. Optimismen är störst bland företagen inom fordonsindustrin, byggverksamheten och företagstjänster. Alla delar av regionen växer, allra mest Göteborgsregionen men skillnaden i befolkningstillväxt minskar. Västsverige blir samtidigt allt mer integrerat och går mot en gemensam arbetsmarknadsregion.

Befolkningen i Västra Götaland växer snabbt, att klara integrationen avgörande för framtiden. Enligt Västra Götalandsregionens befolkningsprognos kommer antalet invånare att öka med cirka 117 000 invånare till år 2020. Detta motsvarar en ökning på cirka 1,4 procent om året, vilket kan jämföras med den genomsnittliga ökningen på cirka 0,8 procent under åren 2010 – 2015. Utöver de folkbokförda invånarna i Västra Götaland bor här också knappt 20 000 asylsökande (november 2016), vilket är en minskning med knappt 10 000 sedan början av 2016.

Västra Götaland har en betydande utvecklingspotential med ett näringsliv inom starka branscher präglade av en hög grad av forskning och utveckling, även i ett globalt perspektiv. Fristående internationella bedömare ger också genomgående en positiv bild av Västsveriges förutsättningar för tillväxt och utveckling. I EU-kommissionens genomgång av hur väl regionerna når målen inom EU 2020, är Västsverige femte bästa region av fler än 250. Andra svenska regioner delar toppplaceringarna. Västra Götalandsregionens tydliga närvaro i nationella och internationella sammanhang kan ytterligare förbättra dessa förutsättningar.

Besöksnäringen samt de kulturella och kreativa näringarna tillhör i dag de starkast växande näringarna – här finns stor framtidspotential för nya företag och arbetstillfällen.

Investeringarna i Forskning och Utveckling (FoU) är fortsatt betydande, också i ett internationellt perspektiv. För att ha en

fortsatt stark och hållbar utveckling även på sikt krävs att Västra Götalandsregionen fortsätter att stärka sin innovationskraft.

Klimatutmaningarna är fortsatt stora, men de senaste årens utveckling ger förhoppningar om ett trendbrott för klimatarbetet. Utsläppen av växthusgaser minskar i Västra Götaland. Det finns en utmaning i att öka det hållbara resandet där kollektivtrafiken är Västra Götalandsregionens viktigaste verktyg. En utvecklad infrastruktur och satsningar på informationsteknologi och en ökad digitalisering är viktiga delar i omställningsarbetet. Från 2010 minskar också utsläppen från transportsektorn. Västra Götaland ligger långt framme när det gäller bland annat vindkraftsutbyggnad, ekologisk odling, biogasproduktion. Dessutom gör allt fler invånare i dag medvetna val som de uppfattar som bättre för miljön.

Västra Götaland har en hög andel invånare som är nöjda med sitt liv. Tilliten i samhället är hög, stödet för offentligt finansierad och driven service är stark och invånarna ser ökade möjligheter för påverkan och delaktighet i samhället. Allt fler är intresserade av politik, finner det meningsfullt att engagera sig och ser möjligheter att påverka.

Trots en god utveckling står Västra Götaland fortfarande inför betydande utmaningar, inte minst vad gäller skillnader i livsvillkor och möjligheter för invånarna. Arbetslösheten minskar men skillnaderna och matchningsproblematiken är stor. För dem som står långt ifrån arbetsmarknaden ökar arbetslösheten, särskilt för dem som är utrikes födda.

Mer än hälften av de vuxna som är arbetslösa eller i arbetsmarknadsåtgärder är födda i ett annat land. Den könsuppdelade arbetsmarknaden har bara förändrats marginellt och tydliga insatser krävs för att bryta detta mönster. Det finns betydande inomregionala skillnader vad gäller hur många som går vidare till högre utbildning.

Hälsoläget bland befolkningen i Västra Götaland är i huvudsak bra och den förväntade medellivslängden ökar. Färre röker, färre konsumerar alkohol och fetman har inte ökat de senaste åren. Samtidigt är ojämlikheten i hälsa en av de största utmaningarna. Skillnaderna i hälsa motverkar möjligheten för alla regionens invånare att leva det goda livet och utgör dessutom ett hinder för integrationsprocessen. Samarbetet mellan Västra Götalandsregionen civilsamhället samt den sociala ekonomin är ett sätt att möta dessa samhällsutmaningar.

Utbildningsnivån fortsätter att stiga, men även här ökar skillnaderna i länet – inte minst sett till antalet elever som fullföljer sin studiegång med godkända betyg. Västra Göta-

landsregionen har antagit "Kraftsamling för fullföljda studier" och kommer i bred samverkan att fokusera på denna utmaning framöver.

Befolkningstillväxten, till följd av stor flyktinginvandring, ger möjligheter till nya framtida resurser. Det kommer dock att ställa krav på att arbetsmarknaden öppnas upp och att fler ges möjlighet att starta nya företag. Integrationen måste fungera bättre och matchningen på arbetsmarknaden utgöra en integrerad del i Västra Götalandsregionens verksamheter. Det finns stora behov av en bättre koppling mellan arbetsmarknads politik och vuxenutbildning. Det finns även stora behov av en effektivare valideringsprocess.

En stärkt integration med ett minskat utanförskap är en av de viktigaste frågorna för Västra Götalands långsiktiga utveckling. Mer tyngd och uppmärksamhet ska ägnas åt integrations- och utbildningsfrågor för att driva på arbetet så att fler invånare känner delaktighet. Inte minst är ungas möjligheter till utbildning och arbete viktigt, liksom ett aktivt rättighetsarbete för att bland annat motverka diskriminering. Ett starkt kulturliv med kulturella mötesplatser skapar förutsättningar för ökad delaktighet, kreativitet och interaktion.

Stärkt entreprenörskap och ökad innovationsförmåga är några av beståndsdelarna för den starka regionala arbetsmarknads politik som kommer att krävas för att möta de sociala utmaningarna. Möjligheten till goda kommunikationer är också avgörande för regionens utveckling. Grundläggande infrastruktur behöver finnas i regionens viktiga stråk.

Utmaningar inom hälso- och sjukvården

Det långsiktiga målet är att skapa en hälso- och sjukvård som leder till ett ökat värde för patienten och som samtidigt utnyttjar sjukvårdens resurser effektivt. Många patienter och invånare upplever i dag brister i tillgänglighet, bemötande och service. Skillnader i hälsa utifrån kön, ålder, arv och socioekonomi kan förstärkas av olika tillgång till hälso- och sjukvård. Behov av hälso- och sjukvård styrs av invånarnas hälsoläge, men också av vårdens tillgänglighet. Prognosen visar på ökat behov av primärvård och specialiserad öppenvård. Därför är det viktigt att omställningsarbetet fortgår med hög intensitet. Det är viktigt att fortsätta utveckla sjukvårdens hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbete, också för att kunna använda sjukvårdens resurser effektivt.

En utmaning Västra Götalandsregionen står inför är att i ökad utsträckning använda kunskap om framtida sjukdoms panorama och befolkningens behov av hälso- och sjukvård för

planering och styrning av hälso- och sjukvården. Ett systematiskt kvalitetsarbete med förbättrad analysförmåga, med bättre mätmetoder och fokus på kvalitetsbrister, är viktigt för både vårdens utformning och förutsättningar. Här spelar den värdebaserade vården en fortsatt viktig roll i en patientcentrerad kvalitetsutveckling.

Patienterna ska ha tillgång till en jämlik, kunskapsbaserad, säker, tillgänglig vård och omsorg av god kvalitet. I dag brister detta, inte minst för personer med psykisk sjukdom eller funktionsnedsättningar. Det har framkommit oroväckande skillnader i hälsa, dödlighet och levnadsförhållanden för personer med psykisk ohälsa. Här behöver utvecklingsplanerna för såväl vuxenpsykiatri som barn- och ungdomspsykiatri förverkligas, liksom arbetet med suicidprevention. Skillnader i kunskap, tillit och språk påverkar människors vilja att söka vård och få rätt behandling. Dessa barriärer måste rivas och tillgängligheten öka. Hälso- och sjukvården måste i högre grad arbeta hälsofrämjande och förebyggande, med fokus på de grupper som i dag underkonsumerar vård.

En ökad digitalisering i vården är viktig för högre kvalitet, delaktighet och service med patienten i centrum.

Utredningen om ett effektivt resursutnyttjande inom hälso- och sjukvården är en viktig grund för framtiden. Primärvårdens roll behöver utökas och ges bättre förutsättningar samtidigt som akutuppdraget för sjukhusen måste tydliggöras. Det handlar bland annat om nivåstrukturering av sjukvården, att utveckla den nära sjukvården och koncentrera den högspecialiserade vården.

Nyckeln till dessa utmaningar är att skapa en kvalitetsdriven utveckling för hälso- och sjukvården i Västra Götalandsregionen.

Utmaningar för bättre kompetensförsörjning och arbetsmiljö

Det råder en hård konkurrens om sjukvårdspersonal och Västra Götalandsregionen måste öka sin attraktivitet som arbetsgivare för att klara personal- och kompetensförsörjningen inom sjukvården på såväl kort som lång sikt.

En grundläggande förutsättning för att skapa en högkvalitativ vård med god tillgänglighet, är bra ledarskap och tillgång till rätt kompetens. En attraktiv arbetsgivare måste satsa aktivt på kontinuerlig fortbildning och en god arbetsmiljö. Den kompetens som finns inom organisationen i dag måste användas mer optimalt, samtidigt som ett aktivt arbete med utlandsutbildad hälso- och sjukvårdspersonal ska fortsätta.

Västra Götalandsregionen som arbetsgivare behöver fokusera på att tillvarata och premiera befintlig personal och samtidigt arbeta för att attrahera nya medarbetare. Nyanlända med erfarenheter från hälso- och sjukvården är en viktig resurs, också för att säkra den långsiktiga kompetensförsörjningen. Arbetet med validering måste intensifieras liksom arbetet med att rekrytera utlandsutbildad hälso- och sjukvårdspersonal.

För att säkerställa tillgången till grundutbildad personal och att utbildningens inriktning och utformning lever upp till dagens och framtidens behov behöver samarbetet med utbildningsanordnarna utvecklas. Platser för verksamhetsförlagd utbildning är i dag en begränsande faktor i organisationen.

Arbetet mot osakliga löneskillnader måste fortsätta. För att stärka Västra Götalandsregionen som attraktiv arbetsgivare görs satsningar för att komma till rätta med osakliga skillnader i lönestrukturen samt satsningar för medarbetarnas karriärmöjligheter. Arbetet med jämställda löner ska fortgå.

Västra Götalandsregionen har fortsatt problem med sjukfrånvaro inom olika yrkeskategorier och i en medarbetarenkät som gjorts framgår det att arbetsmiljön och arbetsförhållandena måste förändras och förbättras.

Ekonomiska utmaningar

Västra Götalandsregionens ekonomi är stark. Det egna kapitalet ligger på en stabil nivå och likviditeten är god. Västra Götalandsregionen står inför ekonomiska utmaningar de kommande åren, framför allt på grund av osäkerhet kring yttre faktorer. Det är viktigt att fortsätta ett tydligt prioriteringsarbete i linje med regionfullmäktiges budgetmål.

Västra Götalandsregionen står inför omfattande investeringsbehov. Investeringarna ska bygga på en långsiktig hållbar utveckling. Investeringsprocessen behöver fortsatt utvecklas med en tydlig struktur för prioriteringar.

De ekonomiska utmaningarna och förutsättningarna i övrigt samt de finansiella målen beskrivs under ett särskilt avsnitt i budgeten.

En starkare region med fortsatt satsning på kollektivtrafiken

Prioriterade mål

- ▶ Arbetsmarknaden ska utvidgas genom hållbara transporter och samverkan med näringslivet i hela regionen.
- ▶ Skillnader i livsvillkor och hälsa ska minska
- ▶ Antalet nöjda resenärer med kollektivtrafiken ska öka i hela regionen

Strategin VG 2020 och dess prioriterade områden är utgångspunkten för regionutvecklingsarbetet. Beredningen för hållbar utvecklings fem rekommendationer innebär en kraftsamling kring följande områden: Satsning på Västsvenska styrkeområden med internationell lyskraft. Bli föregångare i omställningen från fossil till förnybar energi. Insatser för att öka antalet ungdomar med fullföljd grundskola och gymnasieutbildning. Underlätta ungdomars och nyanländas insteg på arbetsmarknaden. Skapa förutsättningar för bättre matchning mellan utbildning och arbetsmarknadens behov.

Det regionala utvecklingsuppdraget innebär att utveckla förutsättningar för visionen Det goda livet. regionutvecklingsnämnden, kollektivtrafiknämnden, miljönämnden och kulturnämnden har utifrån VG2020 arbetat fram handlingsprogram och strategier, var för sig och gemensamt.

Dessa handlingsprogram utgör ramar för hur regionala utvecklingsresurser fördelas:

- Program för hållbara maritima näringar
- Program för hållbara transporter
- Program för life science
- Program för cirkulärt mode och hållbara miljöer
- Program för livsmedel och gröna näringar
- Program för hållbar energi och bioinnovation
- Program för internationella forsknings- och innovationssamarbeten

Därtill äger nämnderna att inom ramen för regionfullmäktiges beslut göra ytterligare satsningar i det regionala utvecklings

arbetet. Exempelvis har kulturnämnden och regionutvecklingsnämnden beslutat om ett gemensamt handlingsprogram för kulturella och kreativa näringar.

Ökad samverkan mellan näringsliv och arbetsmarknad

Samverkan mellan civilsamhället, näringslivet och arbetsmarknaden ska fortsatt stärkas. Västra Götalandsregionen ska komplettera det regionala utvecklingsuppdraget med att öka matchningen på arbetsmarknaden. Det behövs arbetsmarknadsutbildningar som bättre möter behoven. För att lyckas med detta är samverkan med Arbetsförmedlingen, kommuner och branscher nödvändig.

Under 2018 ska en regional strategi för matchning på arbetsmarknaden tas fram. Detta förutsätter ett vidgat samarbete med staten.

Västra Götalandsregionen ska verka för och vara en föregångare i arbetet med att stärka innovationskraften och möjliggöra testbäddar för utveckling av nya idéer. Fokus bör ligga på såväl innovativa idéer som små och medelstora företag. Västra Götalandsregionen ska verka för att stärka dialogen mellan näringslivet, forskningen och politiken, samt mellan företag och branscher, för att tillsammans bidra till god utveckling i Västra Götaland.

Socialt entreprenörskap i civilsamhället ska stärkas. Stödet till nyföretagande ska spegla de sociala utmaningarna. Det innebär bland annat att regionala resurser för nyföretagande ska prioriteras till unga, kvinnor och utrikes födda som vill starta företag.

Samarbetet mellan Västra Götalandsregionen samt civilsamhället och den sociala ekonomin ska utvecklas enligt den överenskommelse som finns mellan parterna. Detta samarbete är viktigt för att Västra Götalandsregionen, på ett bra sätt, ska kunna möta de samhällsutmaningar som finns inom olika områden.

Den politiska instabiliteten globalt har inneburit ett stort inflöde av nya invånare. Detta innebär både möjligheter och utmaningar för Västra Götaland och kommunerna. Västra Götalandsregionen ska tillsammans med civilsamhället och kommunerna vara en aktiv part i att underlätta etablering, integration och de första stegen in i arbetslivet, genom till exempel upprättande av praktikplatser.

Fokus på samspel mellan stad och land

Västra Götalandsregionen bedriver genomgående en regional utvecklingspolitik där staden såväl som landet betraktas som en helhet och där vi undviker ett bidragsorienterat och kompensatoriskt synsätt på landsbygden.

Västra Götaland har därtill, med sin karaktär av ett Sverige i miniatyr, möjlighet att vara modell för ett väl fungerande samspel mellan stad och land, i Sverige och i Europa. Bland annat genom satsningar i stora program som exempelvis Mistra Urban Future. Stadens behov av energi- och materialförsörjning och livsmedel, ger självklara kopplingar till landsbygden. Hur samspelet mellan stad och land fungerar är avgörande både för att nå en hållbar stadsutveckling och för en levande och hållbar landsbygd.

Ökad lönsamhet i livsmedelssektorn och bättre möjligheter för energiproduktion skapar möjligheter till jobb på landsbygden och leder också till en mer hållbar stadsutveckling. De gröna näringarna har stor betydelse för utvecklingen av landsbygden, liksom de blå näringarna för kustbygden.

Västra Götalandsregionens fasta institutioner inom bland annat kulturområdet ska ha hela Västra Götaland som sitt verksamhetsfält.

Utbildningsverksamhet

Västra Götalandsregionens folkhögskolor ska spela en tydlig roll som utbildningssamordnare för att möta viktiga samhälls- och kompetensförsörjningsutmaningar. Folkhögskolorna är en väl utvecklad resurs för att sprida folkbildning i hela Västra Götaland och genom sina olika profiler speglar de mångfalden i samhället. De ger personer utanför arbetsmarknaden möjligheter att finna en väg in i studier eller arbetsmarknad. Västra Götalandsregionen ska verka för att skapa en ännu starkare samverkan mellan kommuner, studieförbund, folkhögskolor och eftergymnasiala kulturutbildningar.

Naturbruksskolorna erbjuder utbildning på både gymnasial- och vuxen nivå. De har i uppdrag att vara kompetenscentrum för de gröna näringarna och vara en aktiv del i landsbygds-

utvecklingen. Detta kan bidra till en ökad självförsörjningsgrad i jordbruket. Skolorna ska bidra till att möta näringens kompetensbehov, stärka företagande och vara ett nav för näringarna och hela landsbygden.

En framgångsrik besöksnäring

Västra Götalands besöksnäring står på tre ben: maten, naturen och kulturen. Besöksnäringen växer starkt. Inom detta område skapas många nya företag och arbetstillfällen. Västra Götalandsregionen ska verka för att utveckla turismen som näring i hela Västra Götaland. Bland annat genom att stärka samverkan mellan företag kommuner och region för att öka landsbygdens och kustbygdens turism. Det är av central betydelse att utveckla marknadsföringen av Västra Götaland internationellt och även öka exponeringen mot den svenska marknaden för att locka fler besökare. Lika viktigt är det att stärka produktutveckling, infrastruktur och samverkan mellan aktörer för att bidra till säsongförlängning och ökad exportmognad. Västra Götalandsregionen ska fortsatt verka för att fler större möten och kongresser ska genomföras i Västra Götaland. Göteborgs botaniska trädgård ska utvecklas som en besökspunkt med god tillgänglighet till kollektivtrafik.

Infrastruktur för en rundare region

Västra Götaland är en industriregion som har stor nationell betydelse. Beslut om nationella investeringar i Västra Götalands infrastruktur är avgörande för hela Sverige. 2018 kommer en reviderad nationell infrastrukturplan att fastställas av regeringen. Västra Götalandsregionen arbetar intensivt för de prioriterade punkter som, efter samråd i Beredningen för hållbar utveckling, har fastställts:

- Stambanornas utveckling och Sverigeförhandlingen.
- Regionala järnvägar – utveckla inte avveckla.
- Klimatet.
- Sjöfart och slussar.
- Effektivisera för person- och godstransporter.
- Vårda det vi har JA – men behovet är större än så.
- Stad och land. Regionen arbetar särskilt för bättre bärighet på mindre vägar.

Investeringar på Västra Stambanan, i slussar, muddring i Göteborgs Hamn och fortsatt arbete med järnväg mot Norge är nödvändigt för Sverige som nation och viktigt för Västra Götaland. Västra Götalandsregionen ställer därtill krav på nya infrastruktursatsningar på järnvägen Göteborg–Borås, Storstadförhandlingen och för regional järnväg.

Den regionala infrastrukturplanen, vars ekonomiska ram fastställs i nationella planen, fastställs av regionfullmäktige 2018. Planen ska styra mot de mål regionfullmäktige fastslagit.

Strategin för en fossiloberoende region i Västra Götaland innebär en 80-procentig minskning av koldioxidutsläpp till år 2030 jämfört med 1990 års nivå. Utmaningen är att hantera ökade godsmängder samtidigt som koldioxidutsläppen ska minska. Målen kommer med beslutade styrmedel inte att nås om nuvarande inriktning består. Tvärtom förväntas godstransporter med lastbil att öka fram till år 2030. Västra Götalandsregionen har en viktig roll för att driva på för att få fram ny teknik och strategiska utvecklingsprojekt för effektivare godstransporter, ihop med fordonstillverkare, speditörer och forskare.

En utveckling av infrastrukturen i hela Västra Götaland är nödvändig för minskad klimatpåverkan och för att arbetsmarknadsregionerna ska fungera. För Västra Götalandsregionen är det ett uttalat mål att knyta samman tätorterna bättre. Även bättre förbindelser till regioncentrum i grannlän och grannländer efterfrågas och tåget ska fungera som ryggrad när det gäller invånarnas pendlingsresor. Antalet tågresor i Västra Götaland har mer än fördubblats sedan 1999. Det finns en stor potential för att avlasta vägnätet och ytterligare öka tågresandet i framtiden. Satsningen på det finmaskiga vägnätet på landsbygd samt regional cykelplan, för att möjliggöra vardagscykling längs regionala vägar ska fortsätta.

Västtågsutredningen, med målet om att öppna fler tågstationer för pendlingstrafik, fortsätter vara högt prioriterad. Beslut om en ny station i Brunnsbo har fattats och byggandet inleds snart.

Kollektivtrafiknämnden ges i uppdrag att i samråd med regionutvecklingsnämnden göra en fördjupad utredning och återkomma kring vilka orter som kan vara aktuella för byggandet av nya stationer.

De regionala järnvägarna är centrala för person- och godstransport. Västra Götalandsregionen arbetar tillsammans med kommunerna med påverkansarbete för att säkerställa att den statliga nivån underhåller och investerar i samtliga bantyper i järnvägssystemet. Västra Götalandsregionen ska verka för att Trafikverket tar fram en särskild strategi för de mindre järnvägarna. Arbetet med att utveckla en modern järnvägsförbindelse till Norge (sträckan Öxnered – Halden) ska ha fortsatt fokus.

Målet med Sverigeförhandlingen ska vara att få en ny stambana byggd samt att säkerställa regional och storregional tågtrafik för såväl personer som gods.

Sjöfarten med Göteborgs hamn, kustsjöfart och inlandssjöfart är av stor strategisk betydelse för regionens utveckling och är av nationellt intresse, liksom järnvägs- och väganslutningar till hamnarna.

Fullfölj ambitionen med kollektivtrafikens utbyggnad

Väl fungerande kollektivtrafik i Västra Götaland är en förutsättning för en stark och växande arbetsmarknad och hållbar utveckling. Utgångspunkten för utvecklingen av kollektivtrafiken ska vara det antagna Trafikförsörjningsprogrammet.

Målsättningen är att det hållbara resandet ska öka i hela Västra Götaland. Minskad miljöpåverkan är ett av Västra Götalandsregionens mål och för kollektivtrafikens del innebär detta ett arbete för att minska utsläppen och bullernivån.

Västtågens utveckling och ökad tillgänglighet för våra invånare har stor betydelse för att knyta ihop stad och land och för att skapa en stark region samt en regional arbetsmarknad.

Målsättningen är att andelen hållbara resor ska öka i hela Västra Götaland, och att kollektivtrafikresandet fördubblas, för en attraktiv och konkurrenskraftig region. Fortsatta satsningar ska göras i knutpunkterna samt där resandeunderlaget är störst. Samtidigt ska goda trafiklösningar på landsbygden utvecklas. Anropsstyrd trafik och pendelparkeringar är två goda exempel på denna typ av trafiklösningar. Konceptet ”hållbart resande”, som fokuserar på att påverka resandemönster och att kombinera olika färdmedel på ett smart och effektivt sätt, ska implementeras. Cykel, kollektivtrafik, bil och pendelparkeringar måste ses som delar i hela resandekedjan som tillsammans ger möjligheter att möta de olika förutsättningar som finns för kollektivtrafiken i stad och land.

Arbetet med nytt zonsystem, som skapar rättvisa villkor för resor både inom och över kommungränser, fortsätter.

Västra Götalandsregionen ska utveckla försäljningssystemet av biljetter med avsikten att utöka antalet försäljningsombud och utveckla och öppna upp de digitala försäljningskanalerna. Detta för att till exempel underlätta resor till olika kultur-evenemang och vårdinstitutioner.

Arbetet med Västtrafiks varumärke är strategiskt viktigt och fokus ska vara på fördelarna med att resa kollektivt och att öka tilliten till kollektivtrafiken. För att uppnå detta är det viktigt att vara lyhörd för befintliga och potentiella resenärers önskemål samt att ha god och tät dialog med kommunerna. Ett biljettsystem som upplevs enkelt och rättvist är en viktig faktor för nöjda resenärer. Det krävs också ett fortsatt arbete

med tillgänglighetsanpassningar som nu inkluderas i kollektivtrafiknämndens arbete med de sju diskrimineringsgrunderna och ökad social hållbarhet så att fler med funktionsnedsättning har möjlighet att välja kollektivtrafiken.

En utvecklad kollektivtrafik medför stora investeringar. Att arbeta med medfinansiering från externa aktörer kan vara ett exempel på hur Västtrafik kan bli mer kostnadseffektivt.

Fortsatta satsningar på informationsteknologi

Utbyggnaden av bredband är en central byggsten i utvecklingen av Västra Götalands infrastruktur. Det finns både samhällsekonomiska och miljömässiga vinster att göra genom ett införande av ett regionalt heltäckande och välfungerande bredband.

En utbyggnad av bredband bidrar till att göra landsbygden mer attraktiv att leva och bo på, och är i dag näst intill en förutsättning för att kunna starta och utveckla företag utanför stadsgränserna. Det är därför viktigt att Västra Götalandsregionen och kommunerna fortsätter att samverka och arbeta för att så många invånare som möjligt ska få tillgång till bredband.

Därtill är det viktigt att internettillgängligheten längs våra regionala pendlingsstråk förbättras.

Ett kraftfullt miljöarbete

Prioriterat mål

- Klimatutsläppen från fossilbränsle i Västra Götaland samt verksamhetens direkta miljöpåverkan ska minska

En fossiloberoende och energieffektiv region

Företag och industrier i Västra Götaland ligger i framkant inom energisnål råvaruhantering, klimatsmart logistik och effektiva produktionsprocesser. Den miljödrivna utvecklingen är av stor betydelse för det regionala utvecklingsarbetet. Västsveriges näringsliv samt lärosäten och forskningsinstitut samarbetar allt mer för att sätta Västra Götaland på kartan kring hållbara produktions- och konsumtionsmönster. Västra Götalandsregionen ska fortsätta främja arbetet för en fossiloberoende region. Studier av, och framför allt ett konkret arbete för, cirkulära affärsmodeller inom textil och möbler ska stimuleras.

Västra Götalandsregionen ska fortsätta att medverka aktivt i utvecklingen av energieffektivt byggande och passivhusteknik. Västra Götalandsregionen bör även delta i projekt som stimulerar ökat byggande i trä. Arbetet med att bli en fossiloberoende region ska ha fortsatt starkt fokus under 2018. Fler företag och andra externa aktörer behöver involveras för att nå ännu bättre resultat.

Elektrifiering och ökad användning av biogas

För att uppnå målet om en fossiloberoende region krävs medverkan i olika projekt för nya material och bränslen samt ökat fokus på elektrifiering inom transportsektorn. Satsningen på biogas är en viktig fråga för minskade klimatutsläpp och även för ett ökat kretsloppstänkande i Västra Götaland. Västra Götalandsregionen bör medverka till att stimulera fler användare av biogas.

Lyft fram friluftsliv och främja biologisk mångfald

Västra Götalandsregionen har en viktig roll för att främja friluftsliv och öka förståelsen för biologisk mångfald. Satsningarna ska främst ske genom medel till Göteborgs botaniska trädgård och till Väst kuststiftelsen. Båda dessa verksamheter ska ha ett särskilt fokus under 2018.

Ett kulturliv som engagerar

Prioriterat mål

► Deltagandet i kulturlivet ska öka

Vidgat deltagande är ett strategiområde i Västra Götalandsregionens kulturstrategi "En mötesplats i världen". Strategin sätter fokus på att engagera invånarna i offentligt finansierade kulturverksamheter – inte bara i egenskap av besökare, utan även som aktiva deltagare. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Ett aktivt och livskraftigt kulturliv är en förutsättning för ett öppet och demokratiskt samhälle där yttrandefriheten är en av hörnpelarna. Kultur har ett egenvärde och ska vara en fri kraft.

Från politiskt håll är inte uppgiften att styra utbudet utan att ge kulturlivet bästa möjliga förutsättningar att växa fritt, både på amatörnivå och på professionell nivå. Västra Götaland ska ha ett tillgängligt och levande kulturarv som bevaras, utvecklas och brukas så att framtida generationer också kan ta del av det.

Mångfald, aktiv inkludering, förändring och förnyelse är centrala aspekter för att fånga alla invånares behov och intresse av kultur. Kulturliv berikas av mångfald och spelar en betydande roll i integrationsarbetet. Vidgat och fördjupat kulturutbyte med regioner i andra länder ökar förståelsen för omvärlden och olika kulturformer samt bidrar till att stärka Västra Götalands attraktivitet.

Kulturnämnden ska eftersträva långsiktighet i relationerna med kulturlivets utförare samt främja utvecklingen av interkulturell dialog och fristäder.

Utvecklingen av den digitala tekniken skapar nya möjligheter att tillägna sig och sprida kultur i hela Västra Götaland. Västra Götalandsregionen använder i allt högre utsträckning digitala lösningar för att bidra till ett mer attraktivt kulturutbud utanför de större städerna.

Det är också viktigt att samverka mellan Västra Götalandsregionen och civilsamhällets aktörer, däribland det fria kulturlivet, stärks. Civilsamhället har en stor variation av verksamhets- och organisationsformer och kan därigenom främja ökat deltagande i kulturlivet på områden dit etablerade institutioner och marknadskrafter inte når. Civilsamhället är därför en viktig arena för ökad delaktighet.

Västra Götalandsregionens största kulturinstitutioner – såsom GöteborgsOperan, Göteborgs symfoniker, Film i Väst och Regionteater Väst – har starkt renommé och erbjuder ett variationsrikt utbud av hög kvalitet. Det är av stor vikt att arbetet som bedrivs inom dessa institutioner, för att nå nya publikgrupper, fortsätter att utvecklas.

Barn och ungas engagemang

Kulturverksamhet som riktar sig till barn och unga ska stärkas. Kulturaktiviteter i tidig ålder är mycket betydelsefulla för vidgat deltagande, intresse för kulturverksamhet, idrottande, och stärkt bildning. Barn och unga ska ha goda möjligheter att själva skapa och ta del av andras skapande. Då krävs ett väl fungerande samarbete mellan skola, bibliotek, kulturinstitutioner, fria konstutövare och det kulturella föreningslivet.

Kulturella mötesplatser stimulerar till kreativitet och förnyelse av kulturlivet. Inte minst behöver fler mötesplatser för ungdomars kulturutövande och kulturkonsumtion skapas.

Barn med läsvana har betydligt bättre förutsättningar att möta skolans och vuxenlivets utmaningar. Det är därför viktigt att kulturnämnden fortsätter att vidareutveckla sitt arbete med att uppmuntra läsande bland yngre.

Paketsatsningar för en stark, hållbar region

- ▶ Som ett led att uppnå Det Goda Livet i Västra Götaland, kraftsamlar Grönblå Samverkan resurser och insatser för att stärka utvecklingen på landsbygd och hållbara transporter. Dessa sammanfattas nedan.

Landsbygdspaket för en hållbar landsbygd

- Vidareutveckling av tillgång till uppkoppling i kollektivtrafiken.
- Fortsatt utbyggnad av bredband i regionen för att främja förutsättningarna för jobb och företagande i hela Västra Götaland.
- Utveckling och användande av modern teknik och digitalisering för att öka tillgängligheten till kultur på landsbygden.
- Satsningar på de maritima och gröna näringarna för att bidra till stärkt arbetsmarknad och underlätta etablering.
- Främja en utvecklad näring av ekologisk och närproducerad mat.
- Genomföra en fördjupad utredning kring hur nya orter kan förberedas för utbyggnad av nya tågstationer för Västtågen.
- Utökning av pendelparkeringar samt utveckling av närtrafik och kombinerad mobilitet.
- Fortsatt upprustning för att öka bärigheten på det mindre vägnätet

Fortsatta satsningar för hållbara transporter

- Fortsatta satsningar på t.ex. biogas och elbussar för att påskynda utvecklingen av fossilfria transporter.
- Nya tjänster för hållbart resande skapas med bland annat förbättrad koppling mellan cykel och kollektivtrafik
- Nya digitala tjänster och förenklade biljettköp ska utvecklas.
- Starkt fokus på att genom påverkansarbete verka för kraftfulla investeringar i infrastruktur i industriregionen Västra Götaland.

En ledande kunskapsregion

Företagsamhet och ett konkurrenskraftigt näringsliv i kombination med ett forsknings- och innovationsfrämjande klimat är nödvändiga beståndsdelar för att skapa en ledande kunskapsregion.

För att skapa en attraktiv kunskapsregion krävs också ett aktivt arbete inom områden så som ungas attityder till entreprenörskap, socialt entreprenörskap och företagande på jämlika villkor.

Konkurrens- och attraktionskraften inom västsvenska kluster ska öka. Näringslivet, akademien och offentliga aktörer måste kraftsamla för att klara av konkurrensen om kompetens, kapital och företag inom befintligt starka områden eller där det finns potential att bli internationellt framstående. I VG2020 pekas fem styrkeområden ut som särskilt viktiga och inom vilka det finns segment där Västra Götaland är eller har ambitioner om att vara internationellt ledande: life science, hållbara transporter, hållbar stadsutveckling, grön kemi, marin miljö och marina sektorer.

Västra Götaland ska stärka sin position som en av de främsta regionerna inom life science. Fler och starkare samarbete med andra aktörer i gemensamma frågor måste prioriteras. Samverkan skapar också förutsättningar för att använda EU:s finansiella instrument för forskning och utveckling.

Västra Götalandsregionen kan också i samverkan nyttja EU-medel till satsningar inom exempelvis satsningar på näringslivet, kollektivtrafiken och miljön.

Andra starka områden där ett aktivt utvecklingsarbete ska bedrivas är textil, mode, design, material och hållbar produktion, kulturella och kreativa näringar, förnybar energi, livsmedel och gröna näringar, IT samt besöksnäring.

Ökad innovationskraft

Västra Götalandsregionen ska verka och vara en föregångare för att stärka innovationskraften och möjliggöra testbäddar för utveckling av nya idéer. Fokus bör ligga på såväl innovativa idéer som små och medelstora företag. Tillgång till kapital från start till utvecklingsfas behöver fortsatt samordnas.

Insatser för att stimulera till ökade investeringar för forskning och utveckling, genom bland annat ökad medverkan i EU:s Forsknings- och Utvecklingsprogram, är angelägna. Kvaliteten i den stödjande innovationsstrukturen med science parks och inkubatorer ska öka. Science parks utgör en viktig infrastruktur för utveckling av innovationer och entreprenörskap. Västra Götalandsregionen ska verka för att stärka dialogen mellan näringslivet, forskningen och politiken samt mellan företag

och branscher, för att tillsammans bidra till god utveckling i Västra Götaland.

Insatser för att stärka innovationskraften i klustren ska riktas mot att etablera forskningssamarbeten med internationell lyskraft, genomföra test och demonstrationsprojekt där ny kunskap omsätts till handling. Västra Götalandsregionen har ambitionen att 2018 vara bland de ledande i Europa på att tillämpa innovationsupphandling

Forskning och utveckling inom hälso- och sjukvård

Västra Götalandsregionen har uppdraget att inom hälso- och sjukvården ansvara för forskning och utveckling. Detta ansvar innebär att sjukvården hyser den forskning som sker i samverkan med universitet, högskola och näringsliv. Möjlighet till forskning på primärvårdsnivå ska förbättras, inte minst för att den möjligheten hänger ihop med primärvårdens långsiktiga kompetensförsörjning.

År 2014 påbörjades en regionalisering av läkares grundutbildning i och med ett ökat uppdrag till Sahlgrenska akademien. Ett begränsat antal studenter påbörjade därför sin kliniska utbildning vid Skaraborgs sjukhus. Under kommande budgetperiod kommer denna satsning att behöva stärkas och en eventuell liknande etablering av utbildning för läkare vid övriga sjukhus kommer att innebära ytterligare resursanspråk.

En bred satsning inom molekylär medicin med både statlig och extern finansiering sker mellan 2015 och 2025 genom en unik samverkan mellan Knut och Alice Wallenbergs stiftelse, Göteborgs universitet, Astra Zeneca och Västra Götalandsregionen. Satsningen och etableringen av molekylär-medicinskt centrum ställer omfattande krav på att regionens och sjukvårdens infrastruktur för forskning och utveckling vidareutvecklas och harmonieras mot liknande strukturer i landet. De strukturella satsningar som behöver göras för att möta det nationella uppdraget utgör framför allt förstärkningar inom patient- och kvalitetsregisterfunktionerna inom Regionalt registercentrum och regionkansliet, Regional biobank samt nya funktioner att sammankoppla dessa enheter inom bioinformatikområdet.

Framtidstro inom hälso- och sjukvården

Prioriterade mål

- ▶ Den psykiska ohälsan ska minska och omhändertagande av personer med psykisk sjukdom ska förbättras
- ▶ Sjukvårdens förmåga att skapa mesta möjliga värde för patienten ska förbättras
- ▶ Den medicinska kvaliteten ska öka och den organisatoriska effektiviteten förbättras

Utmaningar och fokusområden

Den medicinska utvecklingen inom hälso- och sjukvården har varit mycket framgångsrik sett över de knappt 20 år som Västra Götalandsregionen funnits. Tack vare medarbetarnas höga kompetens, nya läkemedel, kirurgiska tekniker och diagnostiska undersökningar kan vi i dag lindra och i många fall bota åkommor som vi förr inte kunde hantera. Samtidigt finns betydande variation i medicinska resultat mellan och inom landstingen. Variationen visar att det finns ett gap mellan bästa tillgängliga kunskap och den praktiska vårdvardagen, men också att det finns skillnader i praxis. En annan utmaning är de sociala skillnaderna i folkhälsa och att hälsan i vissa utsatta grupper inte utvecklats på samma positiva sätt som i befolkningen som helhet.

Hälso- och sjukvården står inför stora utmaningar. För även om den medicinska utvecklingen gått framåt har inte sjukvårdens arbetsformer utvecklats lika framgångsrikt. Konsekvensen är att vi i dag har en sjukvård som i stora delar inte är anpassad för dem den är till för. Många patienter och invånare upplever en dålig tillgänglighet, brister i bemötandet och en låg grad av service. Upplevelsen av en organisation som inte är patientanpassad finns såväl hos dem som besöker sjukvården ofta, som hos de invånare som vid ett enstaka tillfälle besöker sin akutmottagning eller vill komma i kontakt med sin vårdcentral.

Resurserna till hälso- och sjukvården har stärkts kraftigt sedan Västra Götalandsregionen bildades 1998. Trots det rapporteras det ständigt om resursbrist. Därmed finns det fortfarande en utmaning i att säkra tillgången till de resurser som är nödvändiga för att fullgöra uppdraget. Samtidigt finns i dag stora möjligheter att frigöra resurser och stärka tillgäng-

ligheten genom ett aktivt utvecklings- och förändringsarbete. Det handlar om ökad kvalitet i form av färre vårdskador, reoperationer och återinläggningar. Det handlar också om att stärka och prioritera första linjens hälso- och sjukvård. En nyckel är att arbeta mot en sammanhållen vård med en god samverkan mellan sjukhusvård, primärvård och kommunal omsorg. Vidare ska den beslutade koncentrationen av sjukhusvården, den så kallade regionala produktionsstyrningen, genomföras. Arbete sker parallellt med utvecklingen av närsjukvårdscentra i hela regionen, där utflytt av verksamheter från de stora sjukhusen till övriga delar av hälso- och sjukvården är en bärande del.

Nyckeln till många av utmaningarna är att skapa en kvalitetsdriven utveckling för hälso- och sjukvården i Västra Götalandsregionen. Kvalitet måste bli en viktigare del i regionens styrmodell. Vårdgivare ska i ökad utsträckning följas upp efter hur väl olika mål uppnås för i förväg definierade kvalitetsindikatorer. Det systematiska kvalitetsarbetet ska prioriteras på alla nivåer i verksamheten.

Det långsiktiga målet är att skapa en hälso- och sjukvård som ger ökat värde för patienten och som samtidigt utnyttjar sjukvårdens resurser effektivt. Detta förutsätter specifika sätt att mäta det värde som sjukvårdsinsatser skapar för den enskilde patienten liksom utvecklade metoder att mäta resursåtgång på patientnivå.

Genom sitt beslut om en strategi för hälso- och sjukvårdens omställning har regionfullmäktige skapat ett ramverk för hur Västra Götalandsregionen under planperioden ska möta beskrivna utmaningar och behov av reformer.

Omställningen av hälso- och sjukvården

Det övergripande målet för hälso- och sjukvården i Västra Götalandsregionen är att erbjuda en sammanhållen och tillgänglig hälso- och sjukvård som ges med högsta kvalitet och patientsäkerhet, samt alltid utgår från den enskilda patientens behov och erfarenheter. För att nå målet krävs en omställning av vården för att bättre möta patienternas behov och skapa mest möjliga värde av de tillgängliga resurserna.

Omställningen av vården i Västra Götalandsregionen delas in i fyra övergripande områden som bland annat har stöd i två statliga utredningar: Effektiv vård (SOU 2016:2), Träning ger färdighet – Koncentrera vården för patientens bästa (SOU 2015:98), samt i den nationella visionen för e-hälsa 2025.

► Utveckla den nära vården

Vård som patienten behöver ofta ska finnas nära. I den nära vården ingår vård inom primärvården, tandvården samt öppen specialiserad vård och som erbjuds utanför de stora akutsjukhusen, på specialiserade närsjukvårdscentrum, mindre sjukhus, på distans, i patientens hem eller i andra öppna vårdformer. Det samordningsansvar som finns i den nära vården för patientens hela hälso- och sjukvårdsbehov ska utvecklas.

► Koncentrera vård för bättre kvalitet och tillgänglighet

Specialiserad vård som invånarna behöver sällan ska koncentreras till färre platser för att säkra kvalitet, patientsäkerhet och ökad effektivitet. Detta innebär att sjukhus utan akutmottagning dygnet runt kommer att få ökade planerade volymer och tydliga profiler. Både den akuta och den planerade vården behöver koncentreras så att varje behandlare och team har tillräckligt stora volymer för att upprätthålla kvalitet och patientsäkerhet. För att klara detta behöver Västra Götalandsregionen ses som en enhet där patienter ibland tas omhand på det närliggande sjukhuset, ibland på andra sjukhus i Västra Götaland.

► Utveckla digitala vårdformer och tjänster

Digitaliseringen påverkar alla områden i samhället och invånarnas förväntningar på hur moderna organisationer möter och interagerar med omvärlden ökar. Digitaliseringens möjligheter ska användas för att ge invånarna en trygg och säker vård som skapar värde, ökar delaktigheten och tillgängligheten samt ger medarbetarna en attraktivare arbetsplats.

► Fokusera på kvalitetsdriven verksamhetsutveckling

Det behövs ett systematiskt arbete med lokal verksamhetsutveckling och ständiga förbättringar inom varje verksamhet. Med kvalitetsdriven verksamhetsutveckling och ständiga förbättringar ska vi tillvarata medarbetarnas kompetens och vilja att utveckla hälso- och sjukvården. Sjukvårdens chefer och medarbetare ska ges tid, kunskap och redskap att arbeta med kvalitetsdriven verksamhetsutveckling i syfte att kunna erbjuda högre medicinsk kvalitet och högre patientupplevd kvalitet i en bättre organisation.

På väg mot en personcentrerad och värdebaserad vård

All verksamhet inom hälso- och sjukvården måste ses ur patientens perspektiv och kvalitet ska framför allt definieras utifrån ett patientperspektiv. I alltför liten utsträckning har vården följt med i den utveckling som setts i stora delar av övriga samhället när det gäller att möta individens önskan och krav på service och tillgänglighet. Här har Västra Götalandsregionens chefer en central roll att driva utvecklingen och vara bärare av denna kultur.

Hälso- och sjukvården ska därför präglas av personcentrerad vård. Det innebär att i högre grad fokusera på de resurser varje person har samt vad det innebär att vara människa och i behov av vård. För arbetet med att höja vårdens kvalitet innebär det att krav ställs på att patienten blir delaktig i sin egen vård, men också att patienten på olika sätt kan påverka hur vården utformas och hur behoven av olika sjukvårdsinsatser bedöms. Genom digitaliseringens möjligheter ska regionen bli bättre på att möta patienters vilja att informera sig om sin sjukdom, öka tillgängligheten till vårdservice digitalt, samt att få patienterna delaktiga i besluten kring dem.

Grunden är att hälso- och sjukvården ska kännetecknas av hög kvalitet och i allt större utsträckning styras och ledas mot de insatser som skapar värde för patienterna. I den värdebaserade hälso- och sjukvården ersätts utförare i större utsträckning med fokus på kvalitet och i mindre utsträckning på kvantitet. Hög kvalitet innebär inte bara en bättre vård och ett bättre resultat för den enskilda patienten, utan nästan alltid också lägre kostnader. Regionen ska i uppföljningen fokusera på utfallsmått som skapar värde för patienten, snarare än processmått som flyttar fokus från kvaliteten för den enskilda individen.

Vårdprocesserna ska utformas utifrån kunskap om sjukdomsförloppet och en helhetssyn på patientens behov. En patient ska inte behöva känna av organisatoriska gränser där vård fördröjs på grund av att olika vårdnivåer tvistar om vilken nivå en patient hör hemma på. En god vårdplaneringsprocess är av stor betydelse för att uppnå dessa mål. Därför är arbetet med utvecklingen av väl fungerande vårdkedjor mellan olika vårdnivåer eller huvudmän prioriterat.

En sammanhållen hälso- och sjukvård

En sammanhållen, och för patienten sömlös hälso- och sjukvård, är särskilt viktig för de mest sjuka äldre, patienter med kroniska sjukdomar och mångbesökare. Det är i vården och omhändertagandet av dessa patientgrupper som hälso- och sjukvården har sina största brister i dag. Dessa patientgrupper har ofta flera vårdgivare, många öppen- och slutenvårdstillfällen och ett behov av kommunala omsorgsinsatser, vilket förutsätter en god samverkan mellan vårdens olika organisatoriska delar. Det är därmed viktigt att framför allt äldre och kroniskt sjuka med stort vårdbehov får en fast vårdkontakt eller vårdkoordinator.

Genom ett bättre samarbete i vårdkedjan, i synnerhet mellan regionens vårdgivare och kommunerna, kan individen känna

ökad trygghet och tillit. En utveckling av arbetssätt som flyttar vården närmare patienten, likt hemsjukvårdsläkare eller mobila insatser där vården erbjuds i patientens hemmiljö, ska stärka tillgängligheten och utveckla vården ytterligare. Baserat på de goda erfarenheterna som finns i Skaraborg pågår nu ett arbete för att utveckla mobil närsjukvård i hela Västra Götaland.

Stärkt arbete med patientsäkerhet

Patientsäkerhet och kvalitet ska vara centralt i hälso- och sjukvårdens ledningssystem. Alla delar av verksamheten måste arbeta systematiskt och långsiktigt med mål, åtgärder och uppföljning. Arbetet ska präglas av ett förebyggande synsätt, faktabaserade beslut och samverkan. Ingen ska avlida eller invalidiseras på grund av undvikbara misstag i vården.

Varje skada orsakad av och inom sjukvården ska rapporteras och följas upp för att få ett lärande kring hur vårdskador uppstår och hur de kan undvikas. Sjukvården ska präglas av en säkerhetskultur där fel i handhavande förebyggs och förhindras.

För att förebygga överkonsumtion och minska risken för så kallad läkemedelsförgiftning ska kontinuerliga läkemedelsgenomgångar ske för alla äldre. Äldre i eget boende ska erbjudas samma service. Särskilda insatser ska riktas till personer som har flera olika läkemedel. Läkemedelsdokumentationen ska följa patienten genom vården.

Västra Götalandsregionen ska vara drivande i att, tillsammans med högskolor och industri, sätta ljuset på forskning och utveckling kring säkerhetsfrågor i sjukvården. Västsverige har historiskt en stark position inom säkerhetsarbete. Det ska sjukvården i högre utsträckning dra nytta av.

Tillgängligheten måste öka

God tillgänglighet till hälso- och sjukvården är en prioriterad fråga för Västra Götalandsregionen. Alla invånare ska få både den akuta och planerade vård de behöver i rätt tid. För att möjliggöra detta måste en väl fungerande primärvård vara den naturliga första kontakten för medborgare som behöver söka upp sjukvården. För att nå dit måste trenden med sämre tillgänglighet till primärvården brytas.

Öppettider och sjukvårdens struktur och lokaler ska vara anpassade efter de behov som finns. Det krävs en effektivare samverkan mellan primärvård, kommuner och sjukhus vad gäller de mest sjuka äldre. Tiden som medarbetare använder för direkta patientkontakter måste öka, utvecklingen av IT-stöd fortsätta och indikationer, remissrutiner samt rutiner för tidsbokning och uteblivna besök ses över.

Högprioriterat i närtid är väl fungerande ambulansverksamhet, förbättrade flöden på akutmottagningarna och kortare väntetider. För att åstadkomma ett bättre flöde på akutmottagningarna krävs att bakomliggande service, såsom till exempel sängplatser och röntgenverksamheten, finns tillgängliga. Nya arbetssätt som kan förbättra och effektivisera akutmottagningarnas verksamhet behöver ständigt uppmärksammas.

Ett exempel på detta är akutläkarkonceptet som nu håller på att införas på regionens sjukhus. Arbetet med att minska ambulanssjukvårdens utryckningstider måste fortsätta och koncepten I Väntan På Ambulans (IVPA) och Single responder ska också utvecklas vidare. För att få en effektiv och jämlik akutsjukvård behöver ambulansdirigeringen bli bättre med målet att höja kvaliteten i utalarmeringen. Tillgänglighetsproblematiken inom den specialiserade vården, till exempel avseende vården av cancersjuka, måste lösas.

Jämlikhetsperspektivet

Vården ska vara likvärdig och patientanpassad så att diagnosering och behandlingar utförs på jämlika villkor, oavsett var man bor i regionen. Den vård som bedrivs ska vara jämlik för alla invånare och präglas av gott bemötande med hänsyn till samtliga diskrimineringsgrunder. Medicinskt omotiverade skillnader i vården mellan olika individer eller grupper ska inte förekomma.

De medicinska sektorsråden ska ha som en viktig del i sitt uppdrag att aktivt och metodiskt arbeta för att skapa förutsättningar för en mer jämlik hälso- och sjukvård med särskilt fokus på de mest utsatta grupperna

För att säkerställa en vård som är jämlik behöver informationen förbättras. En del i detta arbete är att tydliggöra vårdens åtagande gentemot patienten i samband med en beslutad behandling genom utvecklade vårdgarantier. Öppet redovisade regiongemensamma prioriteringar ska säkerställa att vården ges efter behov.

Använd vårdens resurser på bästa sätt

Regiongemensam produktionsstyrning av planerad vård syftar till att öka kvaliteten, förbättra tillgängligheten och ge invånarna i Västra Götaland en likvärdig och jämlik vård. En grundbult är att den vård som medborgarna behöver ofta ska ha hög tillgänglighet, såväl geografiskt som servicemässigt. Den vård som nyttjas mer sällan kan koncentreras till färre geografiska platser, till förmån för att garantera högklassig kvalitet, bland annat genom ackumulering av specialistkompetens. Det är viktigt att de medicinska sektorsråden är delaktiga i den regionala strukturplaneringen i detta arbete.

Det är nödvändigt att arbetet med att koncentrera vård samfasas med utveckling av den nära vården, såsom närsjukvårdscentrum, i hela regionen. Till exempel planeras byggnationen av två specialistsjukhus att inledas under planperioden. Grunden är en omfördelning av resurser från de stora sjukhusen till den nära vården. Detta är en viktig del av den omställning av vården som regionfullmäktige beslutade om i maj 2017. För att lyckas måste hälso- och sjukvårdsnämnderna och utförarstyrelserna ta ett gemensamt ansvar för att fortsätta utskiftningen av vård från de större akutsjukhusen till mer öppna vårdformer. En ökad betoning på primärvården som första linjens vård skulle minska antalet onödiga besök på akuten, vilka i dag skapar långa väntetider för patienterna och en stressfylld

arbetsmiljö för medarbetarna. Detta innebär i förlängningen att akutuppdraget för respektive sjukhus behöver klarläggas.

Mångfald som skapat valfrihet

I Västra Götalandsregionen finns en mångfald av vårdgivare inom ramen för den offentligt finansierade vården. Det bidrar till en stimulans av utvecklingen, ökad valfrihet och större patientinflytande. Det gör också att det finns flera arbetsgivare att välja mellan för vårdens medarbetare. Införandet av VG Primärvård har varit framgångsrikt och antalet vårdcentraler har ökat, liksom tillgängligheten. VG Primärvårds framgång ligger i en långsiktig kombination av den fria etableringsrätten och ett modernt ersättningssystem som gynnar enheterna att prioritera vårdtunga grupper och områden med utsatt socioekonomi. Detsamma gäller inom Vårdval Rehab som infördes 2014. Väl utformade vårdval ökar valfriheten, ger en större mångfald bland vårdgivare, vilket i grunden bra för såväl vårdens verksamheter som för den enskilde patienten. Arbetet med att stärka patienternas valfrihet behöver därför fortsätta under planperioden.

En starkt förebyggande hälso- och sjukvård

Att hälso- och sjukvården arbetar hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande är en viktig förutsättning för att i ett längre perspektiv förebygga sjukdom, minska behovet av vårdinsatser och lidande hos individen samtidigt som de samhällsliga resurserna värnas. Det handlar om att både utveckla och tillämpa hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande metoder, integrerade i vårdarbetet. Att arbeta hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande stärker den personcentrerade hälso- och sjukvården med till exempel rökstopp före operation för att minska risken för komplikationer, gynnar också patientsäkerheten.

Det förebyggande arbetet i den nära vården genom vårdcentraler, barnavårdscentraler, ungdomsmottagningar, barnmorskemottagningar och tandvårdsmottagningar spelar en central roll. Med en utvecklad samverkan mellan hälso- och sjukvården och andra delar av samhället såsom samordningsförbund, kommuner, skola och arbetsliv ökar förutsättningarna att nå framgång.

Genom tidiga och förebyggande åtgärder mot ohälsa och sjukdom ökar förutsättningarna för att alla ska få en god hälsa, och därmed undvika marginalisering och onödiga ohälsa i delar av befolkningen. Individer från socioekonomiskt svaga grupper samt flyktingar och nyanlända har en sämre hälsa än andra i befolkningen varför insatserna i dessa grupper ska ha hög prioritet.

På väg mot framtidens vårdinformationsmiljö

En av de viktigaste utmaningarna inom sjukvården är att skapa en väl fungerande och integrerad informationsmiljö. Digitaliseringen berör hela hälso- och sjukvården och omställningen förutsätter nya arbetssätt vilket i sin tur kräver tydliga mål i förändringsarbetet och ekonomisk uthållighet. En

moderniserad informationsmiljö utgör en viktig faktor för att åstadkomma en personcentrerad vård, hälsoförbättringar och ökad effektivitet genom bättre beslutsstöd för såväl medarbetare som förutsättningar för kommunikation mellan vården och patienten.

Arbetet mot framtidens vårdinformationsmiljö syftar till att åstadkomma en vårdinformationsmiljö som stödjer en jämlik och kunskapsbaserad vård, personcentrerad vård och ett effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser. Målet är att skapa en framtida informationsmiljö uppbyggd kring ett enklare och säkrare informationsutbyte mellan vården och invånaren samt inom vården. Under 2017 genomförs därför en upphandling av ett nytt kärnsystem som kommer att stödja en majoritet av vårdens verksamhetsprocesser, bli en bas i den moderna informationsmiljön och ersätta stora delar av dagens föråldrade IT-stöd i Västra Götalandsregionen.

Framtidens vårdinformationsmiljö förutsätter också en utveckling av distansrådgivningsfunktioner. En modern distansrådgivningsfunktion syftar till att vara såväl första linjens sjukvård som att vara ett stöd i samordningen av vårdens olika insatser. Under planperioden ska ett förändringsarbete genomföras för att modernisera telefonrådgivningsdelen av 1177 genomföras. Syftet är att ge invånarna förutsättningar att med hög tillgänglighet kommunicera med vården för bedömning av vårdbehov, rådgivning och vägledning till rätt vårdinstans när så behövs.

Förbättrad psykisk hälsa

Personer med psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning ska ha tillgång till en jämlik, kunskapsbaserad, säker och tillgänglig vård och omsorg av god kvalitet.

Omhändertagandet ska fortsätta att utvecklas efter olika diagnosgruppers behov. Kunskapsinhämtning ska säkras så att personal på alla nivåer inom hela regionen arbetar utifrån den mest aktuella kunskapen och tillämpar de lämpligaste behandlingsmetoderna. Kraftfull och långsiktig satsning ska göras på kompetensförsörjning av flera personalgrupper inom psykiatri. Inom heldygnsvården ska evidens, kompetens, bemötande och vårdmiljö förbättras och patienter och närstående ska ges större inflytande. Samverkan med patienter och närstående på olika organisatoriska nivåer ska utvecklas. Den kroppsliga hälsan hos patienter inom specialistpsykiatri ska främjas.

För att på sikt avlasta den psykiatriska specialistvården samt öka tillgängligheten såväl för patienter i behov av specialistvård som för dem vars vårdbehov ska mötas inom primärvården ska första linjens sjukvård för psykisk hälsa förstärkas. Det är särskilt angeläget med en sådan förstärkning för barn och unga, eftersom primärvården inte fullt ut kunnat möta deras behov. Ett försök med förstärkt första linje pågår på sex stycken vårdcentraler i Västra Götalandsregionen. Försöket utvärderas med ambitionen att så snart som möjligt införa förstärkningen i full skala.

En särskild satsning pågår inom barn- och ungdomspsykiatri och på unga vuxnas psykiska hälsa. Vården och omsorgen av barn och unga som lider av psykisk ohälsa ska ske i god samverkan mellan olika ansvariga aktörer.

För att kunna erbjuda hjälp bättre, snabbare och enklare ska ungdomar och unga vuxna erbjudas en fast kontaktperson i ett tidigt skede i kontakten med psykiatri. För att göra det enklare att söka och få hjälp behöver mer vård tillgängliggöras genom enkla vägar in i vården. Tillgängligheten ska också förbättras via exempelvis möjligheten till internetbaserad KBT.

Inom missbruksvården ska nya behandlingsprogram kunna prövas i samverkan med de kommuner som så önskar och vården för personer som är spelberoende skall stärkas och utvecklas.

Västra Götalandsregionens psykiatrieredning ska bevaka att den regionala utvecklingsplanen för vuxenpsykiatri och utvecklingsplanen för barn- och ungdomspsykiatri genomförs i hela regionen.

Tillgång till kompetens

Helt avgörande för Västra Götalandsregionens förutsättningar att bedriva vård med hög kvalitet och god tillgänglighet, är tillgången till medarbetare med rätt kompetens som bidrar till sjukvårdens utveckling. Den snabba kunskapsutvecklingen inom hälso- och sjukvården ställer allt högre krav på kontinuerlig utbildning. Västra Götalandsregionen behöver ta ett större ansvar för det strategiska arbetet med utbildning och kompetensutveckling utifrån nuvarande och framtida kompetensbehov, inte minst inom primärvården.

För att säkra tillgången till rätt kompetens och lyckas med den långsiktiga kompetensförsörjningen är det viktigt att Västra Götalandsregionen erbjuder en god arbetsmiljö med arbetsvillkor som upplevs som attraktiva. Arbetsmiljön spelar också en viktig roll för hur medarbetarna upplever patientsäkerheten. Arbetet med att skapa kontinuitet bland personalen och minska arbetsbelastningen genererar synergieffekter i patientsäkerhetsarbetet.

Att bättre ta till vara på kompetenser och nyttja den kompetens som finns på ett optimalt sätt är en viktig del för att klara kompetensförsörjningen, minska arbetsbelastningen och för att skapa mer tid för medarbetaren med patienten. Det gäller arbetssätt, rutiner, fördelning av arbetsuppgifter mellan yrkesgrupper genom uppgiftsväxling och nya kompetenser, men även genom förenklad administration och ett förbättrat IT-stöd.

Folkhälsa

En förbättrad folkhälsa är en viktig strategisk framtidsfråga för hela regionen. Förutsättningarna för bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa på lika villkor påverkas av flera faktorer där arbete, utbildning, ekonomisk och social trygghet samt omgivande livsmiljöer är de mest grundläggande. Västra Götalandsregionen bär inte ansvaret för hela folkhälsoarbetet, utan är en aktör bland flera. För att nå framgång krävs en kraftsamling där Västra Götalandsregionen arbetar i bred samverkan med andra aktörer som kommunerna, statliga myndigheter, näringslivet, föreningar och frivilligorganisationer samt och utbildningssektorn. Det nationella folkhälsomålet med dess elva delområden är en viktig grund för regionens arbete.

Inom ramen för "Samling för social hållbarhet" genomförs ett viktigt arbete. Samverkan mellan politik, forskning och praktik, även internationellt, måste stärkas för att nå ny kunskaps- och metodutveckling på området. Ett särskilt utvecklingsområde är att fortsatt finna system för att följa och analysera utvecklingen av ojämlik hälsa i Västra Götaland.

Västra Götalandsregionen ska fortsatt fokusera på ett systematiskt arbete med suicidprevention och att förebygga psykisk ohälsa, bland annat genom de handlingsplaner som tagits fram. Arbetet med förebyggande arbete gällande våld i nära relationer ska prioriteras.

Kopplingen mellan hållbar utveckling och folkhälsa ska fortsatt synliggöras och särskilt fokus ska ligga på de faktorer som påverkar barns och ungas miljö och hälsa och insatser för att skapa goda uppväxtvillkor. I barndomen grundläggs förutsättningar för god psykisk och fysisk hälsa där familjens livssituation är betydelsefull för barnets uppväxtvillkor och framtid. Flickors och pojkars olika uppväxtvillkor ska därför särskilt uppmärksammas.

Möjlighet till arbete skapar mervärde genom delaktighet och inflytande och är en hälsofrämjande faktor. På samma sätt påverkas människors livschanser och hälsa av deras möjligheter till utbildning och kompetensutveckling. Arbetsmarknaden präglas idag, speciellt för ungdomar och utrikes födda, av matchningsproblem. En låg sysselsättningsgrad bland ungdomar och utrikes födda och en alltför stor andel ungdomar med ofullständiga gymnasiebetyg påverkar folkhälsan. Regionala aktörer ska kraftsamla för att öka andelen barn och ungdomar som slutför grundskolan med godkända betyg. Ett viktigt arbete för att nå detta bedrivs inom ramen för "Kraftsamling för fullständig studiegång".

Mänskliga rättigheter

Mänskliga rättigheter ska vara i centrum för Västra Götalandsregionens arbete. Västra Götalandsregionen har som offentlig aktör en skyldighet att bidra till att upprätthålla dessa rättigheter och bidra till social hållbar utveckling. Det innebär krav både ur ett service- och arbetsgivarperspektiv och utgör också viktiga delar i ett strategiskt kvalitetsarbete.

I den antagna handlingsplanen för systematiskt arbete med mänskliga rättigheter i Västra Götalandsregionen 2017–2020 nämns fyra rättigheter med koppling till Västra Götalandsregionens kärnuppdrag: rätten till bästa möjliga hälsa, rätten till kultur, rätten till arbete och rätten till utbildning.

Ett rättighetsbaserat arbetssätt ska fortsatt stärkas inom regionens samtliga verksamheter och bland annat bidra till ett gott bemötande. Västra Götalandsregionen ska aktivt bevaka FN:s granskningar av hur Sverige förverkligar de mänskliga rättigheterna och arbeta med förbättringsåtgärder på den regionala nivån. Åtgärder gällande könssegregationen på arbetsmarknaden och rätten till arbete, utbildning och hälsa utgör viktiga delar i detta arbete. Barnrättsarbetet måste stärkas ytterligare och vara vägledande i regionens beslutsprocesser.

För att implementera handlingsplanen ska verksamheterna inventera vilka mål och åtgärder som är relevanta för dem. Dessa mål och åtgärder ska sedan integreras i budgetunderlag, detaljbudgetar, verksamhetsplaner med mera samt vara underlag för upphandlingar och inköp. Mål och åtgärder som rör

arbetsgivarrollen ska arbetas in i planer för lika rättigheter och möjligheter på arbetsplatsen (jämfälldhets-, mångfalds- och likabehandlingsplaner). Varje nämnd och styrelse har ansvar för att avsätta tillräckliga resurser, organisera arbetet inom sitt ansvarsområde och redovisa resultat.

En fördjupad och utvecklad invånardialog för ökad samhällsgemenskap och integration är ett viktigt utvecklingsområde för ett socialt hållbart samhälle. Regionen måste stärka integrationsarbetet genom en ökad kraftsamling och samverkan såväl inom regionens verksamheter som med olika samhällsaktörer. Västra Götalandsregionen ska främja rätten till utbildning och arbete för personer med funktionsnedsättning och som står långt ifrån arbetsmarknaden. Den regionala plattformen för interkulturell dialog utgör en viktig del för att främja samverkan och kunskap.

Vården för transpersoner ska förbättras. Prioriterade utvecklingsområden är tillgängligheten för utredning vid Lundströmsmottagningen samt hormonbehandling vid Sahlgrenska universitetssjukhusets endokrinologimottagning. En översyn av könskorrigeringskirurgin ska göras för att långsiktigt stärka kvaliteten utifrån intentionen i Roséns utredning "Träning ger färdighet".

Regiongemensamma verksamheter

Västra Götalandsregionens möjligheter att skapa god och kostnadseffektiv service är av yttersta vikt för att hela sjukvårdskedjan skall kunna fungera. Regionservice ska därför primärt rikta in sig på att säkerställa att man håller sig inom budgetramarna på samtliga enheter för att på så sätt frigöra resurser till vården, samtidigt som kvaliteten ska vara god. Genom dialog med kunder, lyhördhet, kontinuerligt förbättrings- och uppföljningsarbete skapas förutsättningar för regionservice att leverera de tjänster och produkter som efterfrågas av kunder och patienter. För att skapa möjligheter för ett förbättrings- och uppföljningsarbete måste arbetet med att ta fram kvalitativa nyckeltal intensifieras. Regionservice ska alltid sätta skattebetalarnas och Västra Götalandsregionen bästa i första hand.

Sjukskrivningstalen är generellt höga inom våra serviceverksamheter och tyvärr ligger verksamheternas sjukskrivningstal fortfarande på en nivå som inte kan accepteras. Ett intensivare arbete har påbörjats inom regionservice för att få ner sjukskrivningstalen och det är av yttersta vikt att detta arbete fortsätter och följs upp.

Regionservice måste få ett tydligare fokus där strategiskt viktiga frågor ska utföras i egen regi och tjänster som bedöms kunna utföras av annan ska upphandlas. Kostnadseffektivitet och god kvalitet skall dock alltid prioriteras.

Det interna miljöarbetet är angeläget för att ta tillvara medvetenhet och engagemang bland de anställda. Miljösamordnare ute i verksamheten behöver stöd för att fullfölja intentionerna i miljöplanen. Under 2018 blir det särskilt viktigt att förverkliga ambitionshöjningen i fråga om fler produktområden i miljöplanen. Utöver högt ställda kvalitetskrav i fråga om funktion ska miljö och social hållbarhet väga tungt vid upphandling.

Sedan en tidigare omorganisation ligger ansvaret för inköp på koncernkontoret för att skapa ett starkare och mer strategiskt fokus på inköpsfrågor. Västra Götalandsregionen är en av Sveriges största inköpare, vilket skapar möjligheter att koncentrera sig på kvalitet, hållbarhet och kostnadseffektivitet.

Från och med 2018 ska inköpsplanen med tillhörande riktlinjer gälla fullt ut i alla verksamheter. Det är viktigt att det finns en servicenivå, ett kvalitetsmedvetande och ett miljöansvar inom inköp som motsvarar högt ställda ambitioner i inköpsplanen, vilket också förutsätter ett användarvänligt inköpssystem och en förbättrad avtalstrohet i hela regionen.

För att koncerninköp ska fortsätta utvecklas är det av yttersta vikt att budgetramen optimeras efter behovet och att utvecklingsarbetet med uppföljning intensifieras.

Fastighetsverksamhet

Moderna och energieffektiva lokaler

Planer kring sjukvårdens omställning måste gå hand i hand med planeringen av nya vårdbyggnader. Västra Götalandsregionens lokaler ska vara ändamålsenliga i enlighet med verksamheternas behov och de säkerhetskrav som finns. Framtidens sjukvård behöver lokaler som klarar av att stödja vårdens omställning, är långsiktigt hållbara och är tillräckligt flexibla för att möta nya krav och förändringar som vi idag inte ser men som kommer att komma.

Regionen arbetar idag med att minska sin energiförbrukning och arbetet med energieffektivisering och energiomställning behöver utvecklas ytterligare. Berörda verksamheter ska involveras vid ny- och ombyggnationer.

Fastighetsinvesteringar

Regionfullmäktige ger i de ekonomiska ramarna uttryck för en ambitiös investeringsplan för sjukhusen. Det är en utmaning att få en investeringsvolym i paritet med budgetens ramar och projekt kan ibland bli försenade på grund av företeelser utanför Västra Götalandsregionens kontroll.

På Västra Götalandsregionens skolor föreligger ett generellt behov av underhåll. Det behövs dessutom en fortsatt upprustning av naturbruksskolornas anläggningar och Göteborgs botaniska trädgård behöver ett nytt växthus för att kunna ta omhand de unika växtsamlingarna.

Västfastigheter har inlett utbyggnad av infrastruktur för laddning av elbilar och laddhybridbilar. Fastighetsnämnden ska fortsatt arbeta för att säkerställa att personal och besökare har möjlighet att ladda elfordon vid Västra Götalandsregionens fastigheter.

En attraktivare arbetsgivare

Prioriterade mål

- ▶ Möjligheterna till karriär- och kompetensutveckling ska förbättras
- ▶ Arbetsmiljön ska förbättras och sjukfrånvaron ska minska

Medarbetarna är Västra Götalandsregionens viktigaste resurs

Västra Götalandsregionen ska vara en attraktiv och konkurrenskraftig arbetsgivare som kan rekrytera, utveckla och behålla medarbetare. För att regionen ska klara av sitt uppdrag krävs engagerade, motiverade och stolta medarbetare med lust att lära och viljan att göra skillnad. Det ställer krav på en bra arbetsmiljö och goda arbetsförhållanden med möjligheter att göra karriär, ett tydligt och modernt ledarskap samt meningsfulla och utvecklande arbetsuppgifter med konkurrenskraftiga anställningsvillkor. Medarbetarna ska känna sig delaktiga och trygga på sin arbetsplats och det ska råda nolltolerans mot hot, våld och trakasserier. Utveckling och förnyelse ska uppmuntras.

Det är en central uppgift att avlasta sjukvårdens medarbetare från så mycket administration som möjligt, bland annat för att frigöra mer tid för kärnuppgifterna. Arbetet med uppgiftsväxling ska fortsätta för att medarbetarnas kunskap och kompetens ska användas på bästa sätt. Det är viktigt inte minst för att lyckas i omställningsarbetet av hälso- och sjukvården. Kontinuitet och kvalitet ska prägla verksamheterna.

Personal- och kompetensförsörjningen ska säkras på kort och lång sikt

Kompetensförsörjningen är en högt prioriterad strategisk fråga och en av hälso- och sjukvårdens stora utmaningar. Bara genom att kunna locka till sig och behålla nödvändig kompetens, kan Västra Götalandsregionen klara sitt uppdrag och vara en arbetsgivare där verksamhet och kvalitet står i fokus.

För att klara kompetensförsörjningen ska regionen fortsätta arbeta strukturerat och långsiktigt med att värna och tillvarata de resurser som finns, attrahera ny kompetens samt skapa incitament att utbilda sig inom de yrkeskategorier som finns i

regionens verksamheter. Arbetet med arbetsgivarvarumärket och den handlingsplan som ska arbetas fram, är viktigt för att nå framgång.

Regionen ska utveckla och erbjuda moderna anställningsformer som fungerar och uppfattas som attraktiva för medarbetare i olika faser av livet. Äldre medarbetare bär mycket kunskap och fungerar ofta som garant för kontinuitet. En modell för att locka äldre, erfarna medarbetare att arbeta kvar inom sjukvården ska arbetas fram med till exempel möjlighet till flexiblare anställningar och handledaruppdrag. Ett ettårigt pilotprojekt kring arbetsmiljö och ett hållbart arbetsliv vid de stora akutsjukhusgrupperna ska genomföras.

Omställningen inom sjukvården, en ökad grad av specialisering och stora pensionsavgångar inom hälso- och sjukvården medför kompetens- och rekryteringsbehov. Utbildningsvolymerna kommer sannolikt inte räcka för att säkra tillgången till medarbetare med rätt kunskap inom hälso- och sjukvården varför fler insatser behövs. En långsiktig planering av verksamheternas personal- och kompetensmix krävs därför, bland annat genom uppgiftsväxling så att medarbetarnas kunskaper nyttjas på bästa sätt, att personalmixen kompletteras med nya kompetenser, fler vårdnära administratörer och undersköterskor, samt sjukvårdsbiträden och servicepersonal. Men också genom fortsatt fokus på stärkta karriärvägar, så att alla ges möjlighet att nå toppen av sitt kunnande. Arbetsformerna mellan sjukvårdspersonal, omsorgs- och servicepersonal ska vidareutvecklas. De olika yrkeskategoriernas roller och ansvar ska tydliggöras och användas för att komplettera varandra.

Omställningen mot en patientcentrerad vård ställer också krav på samverkan och matchning mellan yrkeskategorier, vilket ökar behovet av de arbetsformer och en långsiktig planering av

arbetscheman. Arbetet med att sprida goda exempel kommer intensifieras med syfte om breddinförande.

För att primärvården ska klara sitt nuvarande och framtida uppdrag, där omställningen inom sjukvården innebär ett ökat fokus på utveckling av den nära vården, krävs insatser för att säkra kompetensförsörjningen.

Framtidens medarbetare

Kännedomen om Västra Götalandsregionen som arbetsgivare ska öka inte minst för att öka intresset bland ungdomar att utbilda sig inom ett vårdyrke. Viktiga förutsättningar är framtagandet av strategin för att stärka arbetsgivarvarumärket och stolta medarbetare som i personliga möten inspirerar till intresse för yrket.

Västra Götalandsregionen ska fortsätta satsningarna på sommarjobb och praktik för gymnasieungdomar men också finna nya former för insatser som kan locka högstadieelever att intressera sig för Västra Götalandsregionens verksamheter. Detta är ett led i att visa på Västra Götalandsregionen med sina olika verksamheter, som en tänkbar, attraktiv och framtida arbetsgivare.

PILA (praktik, introduktion, lärande och arbete) erbjuder insatser för personer med funktionsnedsättning, unga arbetslösa samt feriepraktik och tidig kompetensförsörjning, bland annat för att stärka ungas intresse att välja yrken inom offentlig sektor.

För att säkerställa tillgången till grundutbildad personal behöver uppdraget till utbildningssamordnarna utvecklas och tydliggöras, och resultera i att genomförande, inriktning, kvalitet samt dimensionering av utbildningarna motsvarar de behov som hälso- och sjukvården har.

Det är nödvändigt att Västra Götalandsregionen tar ett större ansvar för medarbetarnas introduktion och kompetensutveckling. VGR-akademien ska medverka till en bättre sammanhållen och effektivare utbildningsverksamhet för samtliga medarbetare. Satsningarna på undersköterskors kompetensutveckling fortsätter, liksom på introduktionsutbildningarna för nyutbildade undersköterskor, skötare, barnsköterskor och sjuksköterskor, samt satsningen på betald vidareutbildning till specialistsjuksköterska. Under 2018 ska en analys göras över en fortsatt utbyggnad av satsningen på betald vidareutbildning till specialistsjuksköterska.

Nyanlända med erfarenheter från hälso- och sjukvården är en viktig resurs, också för att säkra den långsiktiga kompetensförsörjningen. Västra Götalandsregionen ska fortsätta satsningen på PLUS (Program för Lärande och Utveckling i Svensk hälso- och sjukvård) för utlandsutbildad personal. Genom att intensifiera arbetet med validering och genom nya kreativa sätt att fånga upp människor med sjukvårdsutbildning kan rekrytering och bemanning inom hälso- och sjukvården underlättas.

Platser för verksamhetsförlagd utbildning är i dag en begränsande faktor i organisationen. Antalet AT-block (läkare

under allmäntjänstgöring) har ökat de senaste åren men en ytterligare ökning är nödvändig. Det är också angeläget med en översyn av handledarskapet och utökning av antalet handledare, samt en bättre överblick över ST (läkare under specialisttjänstgöring) med målsättningen om att på sikt öka den centrala styrningen och finansieringen till identifierade bristspecialiteter utifrån kompetensförsörjningsplanen.

Meningsfulla och stimulerande arbeten med konkurrenskraftiga anställningsvillkor

Västra Götalandsregionen som arbetsgivare satsar på personalens möjligheter att utvecklas och att göra karriär. Bra medarbetare och chefer ska premieras. Medarbetarna ska vara delaktiga i ett pågående förbättringsarbete. Fortsatta satsningar på vidareutbildning, ökade karriärmöjligheter samt möjligheten att pröva arbetstidsmodeller, är delar på vägen framåt och ska fortsätta. Detta gäller även arbetet med individuella utvecklingsplaner och strukturer för att fånga upp medarbetarnas idéer och förslag till förbättringar.

Västra Götalandsregionen som arbetsgivare behöver fokusera på att tillvarata och premiera befintlig personal och samtidigt arbeta för att attrahera nya medarbetare. Rekrytering av tillsvidareanställd personal prioriteras. Lönesatsningarna ska fortsätta och utökas genom en satsning på höjda ob-tillägg för sjuksköterskor, barnmorskor, medicinska sekreterare samt undersköterskor. Ambitionen är att fördubbla ob-ersättningen.

Det ska finnas tydliga strukturer för karriär- och utvecklingsmöjligheter för samtliga professioner. Arbetet med modeller för lönekarriär ska fortsätta och omfatta fler yrkesgrupper. Alla medarbetare ska ha en individuell utvecklingsplan som årligen revideras. Medarbetarnas vidareutbildning ska möjliggöras, underlättas och värdesättas. För en rättvis värdering av utbildning och erfarenhet behövs nya metoder för att mäta och bedöma kompetens.

Medarbetarna ska ha inflytande över sin egen arbetssituation, känna trygghet och delaktighet i verksamheten och ges utrymme att bidra i utvecklingsarbetet inom verksamheten. Strukturer för att fånga upp medarbetarnas idéer och förslag till förbättringar ska fortsätta utvecklas och förtydligas.

Västra Götalandsregionen ska arbeta för att möjliggöra för medarbetare att rotera och byta mellan olika arbetsplatser samt arbeta fram modeller för detta, som ett led i att minska den externa personalomsättningen till förmån för den interna.

Gott ledarskap är en förutsättning för framgång

Västra Götalandsregionens verksamheter ska präglas av ett hälsofrämjande, tydligt och närvarande ledarskap. Ett gott ledarskap kräver tydliga uppdrag och mandat där befogenheter följer ansvar. En chef ska vårda och ta ansvar för sina medarbetare, skapa förutsättningar för medinflytande och trivsel varför utveckling och synliggörande av metoder för hälsofrämjande ledarskap är viktigt. Västra Götalandsregionen ska arbeta

systematiskt med chefsförsörjning och tillse att chefer erbjuds kontinuerlig ledarskapsutveckling. Regionen ska sträva efter att hitta bra chefer bland medarbetarna. Ökade karriärmöjligheter för medarbetarna kan bidra till nya synsätt och ökat engagemang.

Ökade kunskaper om arbetsmiljölagsstiftningen behövs. Arbetsmiljöverkets författningssamling (AFS 2015:4) kommer att vara ett instrument för ledare att tydliggöra arbetsmiljön.

Mångfald och jämställdhet är grunden för det goda ledarskapet

Jämställdhet och mångfald ska prägla regionens arbetsplatser och ligga till grund för det goda ledarskapet. Flerkulturell kompetens ska tas till vara. Västra Götalandsregionen ska vara en arbetsgivare som aktivt arbetar för att skapa jämställda arbetsplatser. För att stärka Västra Götalandsregionen som attraktiv arbetsgivare görs satsningar för att komma till rätta med oskäligena skillnader i lönestrukturen samt satsningar för medarbetarnas karriärmöjligheter. Arbetet med jämställda löner ska fortgå och prioriteras till de grupper som ligger längst från målbilden, såsom sjuksköterskor. Det är viktigt att komma till rätta med osakliga löneskillnader mellan såväl kvinnor och män som mellan olika yrkesgrupper med samma utbildningslängd och ansvarstygnd, därför fordras stöd till lönesättande chefer i Västra Götalandsregionen. Arbetet med att ta fram en önskvärd lönestruktur med en större lönespännvidd och lönespridning än i dag fortsätter.

Hälsofrämjande arbetsplatser och färre sjukskrivningar

Hälsofrämjande arbetsplatser med en god organisatorisk och social arbetsmiljö är en förutsättning för att Västra Götalandsregionen ska vara en attraktiv arbetsgivare och klara kompetensförsörjningen.

Ett antal olika initiativ pågår i syfte att förbättra arbetsmiljön och förebygga sjukfrånvaro. Dessa ska fortsätta och intensifieras genom att bland annat sprida och breddinföra goda exempel och arbetssätt. Häri ligger att även verka för bättre förutsättningar för chefer att arbeta med arbetsmiljön och en hälsofrämjande arbetsplats. Ett närvarande ledarskap kan ge goda hälsoeffekter i verksamheten.

Västra Götalandsregionen som arbetsgivare ska arbeta för att förebygga och främja en god hälsa genom satsningar på arbetsmiljö och friskvård, men också ta ansvar för att medarbetare som är sjukskrivna tidigt får stöd och rehabilitering så att de återfår sin arbetsförmåga och kan återgå i arbete.

Arbetsmiljön och arbetsförhållandena behöver förändras och förbättras som en del i arbetet att minska

sjukfrånvaron. För att minska arbetsrelaterade skador ska projekt genomföras för att hitta effektiva påverkansmetoder. Ett led i att utveckla en långsiktigt god hälsa bland regionens medarbetare är att se över arbetsbelastningen som upplevs som hög bland annat genom att uppgiftsväxla och avlasta vårdpersonal arbetsuppgifter, men också genom att tillåta, pröva och utvärdera olika arbetstidsmodeller. Under planperioden ska möjligheterna att minska helgtjänstgöringen till två av fem helger utredas. En fördjupad kartläggning av upplevelsen av den psykosociala arbetsmiljön ska göras, liksom en analys av säkerhetsarbetet och frågor kopplade till hot och våld. Det är också viktigt att erbjuda olika förmåner i form av företagshälsovård och hälsofrämjande insatser, till exempel möjlighet till träning på arbetstid. En fortsatt satsning på och utökning av friskvårdsbidraget leder till en gemensam lägstanivå om 1500 kr per år och anställd 2018.

Arbetsmiljöarbetet som bedrivs inom ramen för Institutet för stressmedicin (ISM) ska utvecklas för att på ett tydligare sätt kunna arbeta förebyggande och strukturerat. Den årliga medarbetarenkäten ska användas för att identifiera förbättringsområden och ligga till grund för ett aktivt förbättringsarbete avseende arbetet att bli en attraktivare arbetsgivare.

Arbetet med analyser av sjukskrivningar samt framtagandet av handlingsplaner och åtgärder för att minska sjukskrivningarna ska fortsätta och följas upp. En regiongemensam guide, Guiden för Hälsa och Arbetsmiljö, ska fortsätta att vidareutvecklas. Kartläggningen av goda exempel från olika arbetsmiljöprojekt ska fortsätta för breddinförande i verksamheterna.

Personal- och kompetensförsörjningspaket

- ▶ Satsning på höjda ob-tillägg för sjuksköterskor, barnmorskor, undersköterskor och medicinska sekreterare.
- ▶ Fortsatt arbete med jämställda löner.
- ▶ Samverkan och arbetsformer mellan sjukvårdspersonal, omsorgs- och servicepersonal ska fortsätta utvecklas och uppgiftsväxlingen ska fortsätta.
- ▶ Höjt friskvårdsbidrag från en lägsta nivå om 1300 kronor till 1500 kronor/anställd/år.
- ▶ En ytterligare satsning på en utökning av den förstärkta introduktionen för undersköterskor.
- ▶ Beredskap att avsätta ytterligare resurser för fler AT-block.
- ▶ För att förbättra arbetsmiljön och sänka sjukskrivningstalen, fortsätter den satsning som inleddes 2017.
- ▶ Ett arbete med inleds också med att finna och erbjuda hållbara anställningsformer.
- ▶ En modell som stimulerar äldre medarbetare att stanna kvar längre i arbetslivet ska arbetas fram
- ▶ Ett pilotprojekt inleds avseende arbetsmiljö och ett hållbart arbetsliv vid de fyra stora akutsjukhusgrupperna.
- ▶ En modell för arbetsrotation för att minska den externa personalomsättningen till förmån för den interna ska arbetas fram.
- ▶ Goda exempel kring arbetsscheman och arbetstidsmodeller ska spridas.
- ▶ Under 2018 ska en fördjupad kartläggning av den upplevda psykosociala miljön genomföras.
- ▶ Den påbörjade satsningen på ett stärkt chef- och ledarskap fortsätter.

Fortsatta insatser och satsningar under perioden

- ▶ Utredda möjligheterna att minska helgtjänstgöringen till 2/5 helger
- ▶ Fortsätta utveckla chefskapet
- ▶ Fortsatt utökning av antalet AT-block
- ▶ Insatser för att trygga handledarskapet inom sjukvården

Finansiella mål och ekonomiska förutsättningar

Finansiella mål

- ▶ Det egna kapitalet ska som lägst uppgå till 3000 mnkr
- ▶ Västra Götalandsregionen ska upprätthålla sitt goda finansiella anseende och behålla nuvarande rating
- ▶ Nettokostnaderna ska inte överstiga summan av skatteintäkter och generella statsbidrag
- ▶ Västra Götalandsregionen ska ha god betalningsberedskap genom snabb tillgång till likvida medel

Ekonomiska förutsättningar

Västra Götalandsregionen har en stark och stabil ekonomi. 2016 års resultat ger en god grund att stå på inför kommande år. Ett resultat på 1684 mnkr från 2016 och ett eget kapital som uppgår till 7911 mnkr i bokslutet är en trygghet inför budget 2018 och framåt då prognoserna visar större problem att klara en ekonomi i balans.

Ett fortsatt mål är att det egna kapitalet uppgår till 3000 mnkr och att vi ska upprätthålla regionens goda finansiella anseende och vår nuvarande rating.

Hög rating av internationella kreditvärderingsföretag ökar möjligheterna till kreditlöften med goda villkor. Västra Götalandsregionen har under lång tid haft rating AAA, vilket är högsta möjliga nivå.

Under flera år har intäkterna varit betydligt högre än kostnaderna vilket har inneburit ett positivt ekonomiskt resultat. Framöver är budgeten underbalanserad men regionfullmäktige har reserverat medel från 2016 års resultat för kommande IS / IT-kostnader.

Likviditeten är fortsatt hög i regionen och låg i slutet av december 2016 på 11438 mnkr. Det ger en bra grund för att hålla god betalningsberedskap.

Utmaningar

Konjunktoren är fortsatt stark men prognoserna visar en svagare ekonomi framöver. Enligt bedömningar från Sveriges kommuner och landsting ökade BNP med 3,9 procent 2015 och 3,2 procent 2016. För kommande år ligger dock prognosen omkring 2 procent.

Västra Götaland ligger normalt på en högre tillväxt än genomsnittet i riket. Det ger också en bättre skattetillväxt än den som Sveriges kommuner och landsting, SKL, har i sina beräkningar. Av erfarenhet vet vi däremot att en lågkonjunktur kan slå hårdare mot Västra Götaland.

Ekonomiska förändringar på den internationella nivån kan få snabba konsekvenser för ekonomin i Sverige. Detta inverkar då direkt på skattetillväxten för Västra Götalandsregionen och möjligheterna att finansiera verksamheterna.

I Västra Götalandsregionen har de ekonomiska ramarna de senaste åren ökat påtagligt till både hälso- och sjukvård samt kollektivtrafik. Trots tillskott redovisar sjukhusen problem när det gäller tillgänglighet och vårdplatser. Det är en utmaning att möta befolkningsökningen och ett ökat vårdbehov med en effektiv kostnadskontroll.

Prognoser för 2018 och framåt

De bedömningar som SKL och regeringen presenterar utgör grunden för de prognoser som denna budget bygger på. Skattetillväxten har varit relativt kraftig under de senaste åren. Nu är bedömningen att tillväxten avtar under 2018 och för kommande år. Det har under senare tid visat sig att prognoserna blivit mer osäkra och att intäkterna ökat mer än beräknat. Detta är ett problem i budgetarbetet. Tillfälliga statsbidrag som inte är kända inför budgetbeslutet påverkar också utfallet.

Skattetillväxt

I budgetunderlaget beräknas skatteintäkterna för 2018 till 42906 mnkr. Till detta kommer statsbidrag och kommunal-ekonomisk utjämning.

SKL presenterade den 27 april en prognos för skattetillväxten för de kommande åren. Den innebär för 2018 en ökning av skatteunderlaget med 4,0 procent. Kommande år beräknas en lägre tillväxt vilket för 2019 ger ökade skatteintäkter med 3,5 procent och för 2020 med 3,6 procent.

Jämfört med budgeten för 2017 har prognosen för skattetillväxten 2018 minskat något vilket därmed också minskar intäkter i förhållande till planperioden i den tidigare budgeten.

Även om denna budget bygger på SKL:s prognos kan det noteras att Ekonomistyrningsverket och regeringen gör andra bedömningar om skattetillväxten framöver.

Skatteunderlagsprognos

	2017	2018	2019	2020
SKL april 2017	4,4	4,0	3,5	3,6
Regeringen april 2017	4,8	4,1	4,2	3,9
ESV april 2017	4,6	3,8	3,8	3,8
SKL februari 2017	4,6	3,7	3,5	4,3

Skattesats 11,48

Inför 2015 justerades skattesatsen för Västra Götalandsregionen till 11,48 per skattekrona. Denna budget bygger på att skattesatsen ska vara oförändrad för 2018 och gälla även kommande år.

Även med en oförändrad skattesats mellan 2015 och 2016 ökade de samlade skatteintäkterna med 1957 mnkr. Prognosen visar för 2018 att intäkterna jämfört med budget för 2017 kommer att öka med 1296 mnkr, utan skattehöjning.

Statsbidrag

Generella och riktade statsbidrag ger, förutom landstingsskatten, intäkter till Västra Götalandsregionen. Statsbidrag för läkemedel är en stor post som beräknas ge 4100 mnkr för 2018.

Ett antal riktade statsbidrag är numera utlagda i regionbidraget med särskild redovisning i budgeten.

Kostnadsutveckling

Inflationen har under senare år varit mycket låg. År 2015 låg konsumentprisindex (KPI) på 0 procent och ökade till 1 procent under 2016. För kommande år prognosen för kostnadsutvecklingen måttlig och KPI ligger enligt SKL på 1,9 till 2,0 procent.

Under 2016 låg nettokostnadsutvecklingen inom Västra Götalandsregionen på 3,8 procent. Från år 2015 och framåt har regionbidragen till såväl hälso- och sjukvård som kollektivtrafik ökat mer än den allmänna kostnadsutvecklingen. I budget för 2017 ligger den totala indexuppräknings på 5,8 procent.

De riktade förstärkningarna som beslutats efter 2014 har inneburit att hälso- och sjukvården tillförts över 5000 miljoner kronor eller i genomsnitt 4,8 procent årligen vilket kan jämföras med 2 procent årligen mellan 2010-2014.

För kollektivtrafiken är kostnadsutvecklingen kopplad till långa avtal med trafikföretagen. Det har de senaste fem åren inneburit en genomsnittlig årlig förändring med 7,2 procent.

Uppräkningsfaktor för långsiktig planering

Regionfullmäktige fastställde från och med budget för 2016 en enhetlig uppräkningsfaktor som grund för alla verksamheter på 2,0 procent. Det fastställdes även att uppräkningsfaktorn för planperioden skulle ligga på denna nivå med en variation inom spannet 1,8 - 2,2 procent alltså +/-0,2 procent.

För 2018 bygger budgeten på en generell uppräkningsfaktor med 2,0 procent. Till detta kommer särskilda ramökningar utöver denna uppräkningsfaktor. Totalt innebär budgeten en indexuppräkningsfaktor av regionbidragen med 3,9 procent för 2018. Därtill kommer riktade statsbidrag.

Denna budget ligger därmed över SKL:s beräkningar av löne- och prisförändringar. För 2016 och 2017 redovisar SKL ett landstingsprisindex (LPIK) inklusive läkemedel på 2,1 respektive 2,2 procent. För 2018 är motsvarande prognos 2,7 procent.

Effektiviseringskrav

Ett ständigt effektiviseringsarbete är nödvändigt. Effektivare arbete skapar utrymme för att möta ökade behov. Bättre IT-lösningar och bättre upphandling av varor och tjänster kommer exempelvis verksamheterna till del medan stora kostnader belastar den regiongemensamma budgeten. Något generellt effektiviseringskrav finns däremot inte inlagt i denna budget.

Resultat

Denna budget är underbalanserad med 246 mnkr för 2018.

I normalfallet ska intäkterna överstiga kostnaderna. Enligt kommunallagen kan dock undantag från detta göras om det finns synnerliga skäl. Att budgeten inte är i balans har flera orsaker. Västra Götalandsregionens pensionskostnader ökar och ett omställningsarbete inom sjukvården har påbörjats. Dessutom sker ett omställningsarbete inom "Framtidens vårdinformativmiljö". Sammantaget ger detta kostnader som utgör synnerliga skäl.

Regionfullmäktige har reserverat 1 400 mnkr i det egna kapitalet för de särskilda kostnader som uppstår i samband med genomförandet av Framtidens vårdinformativmiljö.

I budgeten ingår för 2018 upparbetade avsättningarna till FVM. Kommande år beräknas kostnaderna öka ytterligare.

Regionfullmäktige gjorde år 2005 en avsättning för kommande pensionsåtagande med 480 mnkr. För 2018 och planperioden ökar kostnaderna för pensioner och de öronmärkta avsättningarna bör därför kunna ianspråkta.

Historiskt har resultatet ofta blivit bättre än budget vilket även var fallet för 2016. Årsredovisningens resultat på 1684 mnkr kan jämföras med kompletteringsbudgeten för 2016 där resultatet var 152 mnkr.

Sammanfattande resultaträkning

	2017 budget	2018	2019	2020
Regionbidrag mnkr	50234	52202	53628	55348
Skattesats	11,48	11,48	11,48	11,48
Resultat 3, mnkr	85,6	-246	-56	-149

Moderförvaltningen

Till regionstyrelsens ansvarsområde hör även moderförvaltningen och koncernbanken. Regionstyrelsen äger därför rätt att disponera de medel som ligger inom moderförvaltningen och koncernbanken

Inom moderförvaltningen hanteras statsbidrag och skatteintäkter. Även Västra Götalandsregionens pensionsutbetalningar går via moderförvaltningen. Dessa ökar betydligt under kommande år. För 2018 ingår 152 mnkr i ökad pensionskostnad och för planperioden tillkommer ytterligare 60 mnkr 2019 och 467 mnkr 2020 i ökad ram för pensionerna.

Ökade investeringar

Ett flertal nödvändiga investeringar behövs främst inom Västra Götalandsregionens sjukhus. Därtill kommer stora investeringar i tåg för att trygga kollektivtrafiken.

Investeringsramarna har de senaste åren ökat från 3600 mnkr för 2016 och ligger för 2017 på 4800 mnkr. Denna summa kvarstår under 2018 och för planperioden.

Inom sjukvården är ett av de största problemen IS/IT-miljön. Säkrare och bättre lösningar kan frigöra mer tid till patienterna. I investeringsplanen ligger miljardsatsningar för IS/IT-investeringar och Framtidens vårdinformativmiljö. Fördelningen mellan investeringar och driftkostnader kan förändras. Till följd av bland annat omställningskostnader och nya krav ökar även regionens åtagande i Inera. Denna ökning tas inom regionstyrelsen och ska inte belasta styrmodellens projektmedel.

För tåginvesteringar ligger ett investeringsutrymme på 400 mnkr de kommande åren.

En summa på 20 mnkr är inlagd för att påbörja projektering av nytt växthus för Göteborgs botaniska trädgård.

Investeringsramar, mnkr

2016	2017	2018	2019	2020
4400	4800	4800	4800	4800

Likviditet och lånebehov

Enligt årsredovisningen för 2016 uppgår likviditeten till 11438 mnkr.

Västra Götalandsregionen ska ha god betalningsberedskap och med nuvarande likviditet är beredskapen därmed betryggande.

Västra Götalandsregionen har rating AAA från Standard&Poor's vilket ger goda förutsättningar för bra lånevillkor. Regionfullmäktige har fastställt tydliga regler kring regionens finanspolicy och upptagande av lån.

Med föreskrifterna i finanspolicyen som grund föreslås regionstyrelsen bemyndigas att, vid behov, uppta tillfälliga lån under 2018 till en summa av högst 3000 mnkr. Denna åtgärd bedöms som mindre trolig då huvuddelen av kommande investeringsprojekt är självfinansierade. En beredskap för upplåning ska dock finnas.

Enligt finanspolicyen har Västra Götalandsregionen ett ansvar att verka för god etik. Västra Götalandsregionen ska inte direktinvestera i bolag som upprepat eller medvetet bryter mot något av dessa kriterier. Investeringar ska inte heller

görs i länder som är föremål för, av Sverige sanktionerad, handelsblockad av FN eller EU. Västra Götalandsregionen ska i största möjliga utsträckning undvika att investera i företag vars huvudverksamhet, mer än 50 procent av omsättning, är utvinning och försäljning av fossila bränslen liksom företag vars huvudverksamhet består av tjänster till sådana bolag.

Regionbidrag

Uppräkningsfaktorn är 2 procent till nämnder och styrelser som erhåller regionbidrag. Utöver detta redovisas nedan riktade ramförändringar och sedan tidigare väsentliga inlagda ramhöjningar för berörda nämnder och styrelser.

Regionstyrelsen

Enligt plan för 2018 låg en minskning med 50 mnkr. för regionstyrelsen. Ramen minskar med ytterligare 50 mnkr.

Till servicenämnden överförs 10 mnkr för strategiska utvecklingsprojekt.

Regionstyrelsen personalutskott tillförs 262 mnkr för riktade lönesatsningar till personal som arbetar obekvämt arbetstid. Målsättningen är att fördubbla OB-ersättningen till vårdpersonal som arbetar kvällar, helger och nätter.

Personalutskottet tillförs 20 mnkr för friskvård och introduktion samt 15 mnkr. till ettårigt projekt för arbetsmiljö och utveckling av modernt arbetsliv.

De utökningar av personalutskottets ram som gjorts tidigare är kvarstår. Det innebär bland annat att det finns 75 mnkr tillgängligt för betald utbildning av specialistsjuksköterskor, 20 mnkr för vidareutbildning av undersköterskor och 15 mnkr för arbetet att få ner sjukskrivningstalen. Hälso- och sjukvårdsnämnderna har tillförts sammanlagt 300 mnkr för jämställda löner, vilket också kvarstår framöver.

Revisorskollegiet

Regionfullmäktiges presidium bereder revisionens regionbidrag. Förslaget är 24,3 mnkr för 2018.

Arkivnämnden

Beloppet för arkivnämnden är 34,0 mnkr för 2018.

Servicenämnden

Servicenämndens budgetram utökas med 10 mnkr för att finansiera strategiska utvecklingsprojekt.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämndens regionbidrag är 171 mnkr. Fastighetsindex fastställs till 2,0 procent.

Regionutvecklingsnämnden

Medel avsätts för att genomföra kompletterande åtgärder inom infrastrukturområdet i enlighet med regionutvecklingsnämndens beslut i november/december 2014. Avsättningen ger en bra kontinuitet och möjliggör en mer balanserad regional utveckling av infrastrukturen. Regionutvecklingsnämnden hade för detta ändamål till sitt förfogande 45 mnkr. för 2016 och 35 mnkr. 2017. För 2018 och 2019 har regionutvecklingsnämnden 70 mnkr till förfogande varje år. Beloppet summerar till 220 mnkr, och är endast avsett för de kompletterande åtgärder som nämnden föreslagit. För att nå det belopp om 290 mnkr som regionutvecklingsnämnden bedömt behövs för att fullfölja regional plan behöver beslut tas för kommande år. Det har skett förskjutningar i projekten vilket innebär att de avsatta medlen inte har förbrukats.

Regionutvecklingsnämnden tillförs 10 mnkr för en satsning på biogas i tunga fordon samt för att förbereda för fler stationslägen baserad på Västtågsutredningen.

Kulturnämnden

Kulturnämnden tillförs 8 mnkr för att bland annat täcka ökade kostnader för folkhögskolorna.

Miljönämnden

Miljönämnden tillförs 10 mnkr för implementering av beslut i miljöplanen, för skärgårdsrenhållningen och ökade satsningar på friluftslivet samt för en fossiloberoende region. Finansieringen av Grön Rehab flyttas från miljönämnden till regionstyrelsens personalutskott.

Miljönämnden tillfördes 15 mnkr. i kompletteringsbudget 2015 varav 5 mnkr till Botaniska trädgården. Satsningen ligger kvar i ram 2018.

Kollektivtrafiknämnden

Regionbidraget ligger i linje med kollektivtrafiknämndens fördjupade budgetunderlag.

Regionbidraget till Kollektivtrafiknämnden, mnkr

2017	2018	2019	2020
4415	4600	4825	5095

Hälso- och sjukvårdsstyrelsen

Hälso- och sjukvårdsstyrelsen tillförs 250 mnkr för 2018 till omställningsarbetet inom hälso- och sjukvården, syftandes till att stärka den nära vården och regionens närsjukvårdscentrum. För 2019 tillförs ytterligare 200 mnkr.

Hälso- och sjukvårdsstyrelsens ram utökades 2017 med 100 mnkr till omställningsarbetet och 140 mnkr för utökad tillgänglighet. Den utökade ramen ligger kvar under planperioden.

De ramhöjningar som under åren 2015–2017 tillförts psykiatrin med 250 mnkr och satsningar på akut- och prehospitalet verksamhet med 200 mnkr kvarstår.

Vårdval i primärvård

För vårdval primärvård, VGPPV, avsätts 6263,8 brutto, (6043,8 netto) mnkr. Ramen till HSS utökats med 77 mnkr för befolkningsökning.

Sahlgrenska Universitetssjukhuset

I hälso- och sjukvårdsstyrelsen arbetsuppgifter ingår att träffa överenskommelse med Sahlgrenska Universitetssjukhuset för uppdraget som universitetssjukhus. Anslaget inkluderas från och med 2016 i hälso- och sjukvårdsstyrelsens regionbidrag. Beloppet för 2018 är 901 mnkr.

Ersättningen för Regionalt Bild och Interventionscentrum höjs till 170 mnkr.

Totala beloppet för 2018 är 1 073 mnkr.

Hälso- och sjukvårdsnämnderna

I tilläggsbudget för 2015 tillfördes Hälso- och sjukvårdsnämnderna 750 mnkr för att lösa strukturella obalanser i sjukhusgrupperna och skapa förutsättningar för stärkt tillgänglighet, tillskottet fördelades enligt resursfördelningsmodellen. En ramökning om 200 mnkr tillfördes 2016 och ytterligare 200 mnkr tillfördes Hälso- och sjukvårdsnämnderna för 2017. Utöver den generella uppräkningsfaktorn, 2 procent, tillförs hälso- och sjukvårdsnämnderna 170 mnkr.

Till hälso- och sjukvårdsnämnderna är totalbeloppet 30 510 mnkr, beloppet följer resursfördelningsmodellen.

Moderförvaltningen

För att ersätta sjukhusen för faktisk produktion samt stimulera sjukhusen till ökad produktivitet genom att även ersätta

en viss produktion över tak har 250 mnkr. för 2017 ianspråktagits ur moderförvaltningen.

Även under 2018 tillförs 250 mnkr. ur moderförvaltningen till detta ändamål.

Folktandvården

Enligt beslut i Regionfullmäktige i april 2014 infördes ett avkastningskrav på den konkurrensutsatta delen inom Folktandvården. För 2018 föreslås avkastningskravet till 25 mnkr som återförs till moderförvaltningen.

Närbälsan

Avkastningskravet för 2018 fastställs till 25 mnkr. som återförs till moderförvaltningen.

Fastighetsnämnden

På Fastighetsnämnden finns ett avkastningskrav på 20,0 mnkr. som återförs till moderförvaltningen.

Sammanställning av regionbidrag

Regionbidragen (mnkr)

	Budget 2018		Plan 2019		Plan 2020	
	Region- bidrag	Riktade statsbidrag	Region- bidrag	Riktade statsbidrag	Region- bidrag	Riktade statsbidrag
Hälso- och sjukvård	40672,3	1270,0	41685,7	1001,0	42519,4	885,5
Hälso- och sjukvårdsstyrelsen	10162,1	1239,5	10565,4	970,5	10776,7	885,5
Hälso- och sjukvårdsnämnderna	30510,1	30,5	31120,3	30,5	31742,8	
HSN Norra	5219,7		5324,1		5430,5	
HSN Södra	4103,9		4186,0		4269,7	
HSN Östra	5069,9		5171,3		5274,7	
HSN Västra	6229,3		6353,8		6480,9	
HSN Göteborg	9887,4		10085,2		10286,9	
Regionutveckling	6725,1	423,2	6992,6	423,2	7305,4	423,2
Regionutvecklingsnämnden	791,1		807,0		823,1	
Miljönämnden	99,7		101,7		103,8	
Kulturnämnden	1145,2	423,2	1168,1	423,3	1191,5	423,2
Kollektivtrafiknämnden	4600,3		4825,3		5094,9	
Folkhälsokommittén	45,9		46,8		47,7	
Kommittén för mänskliga rättigheter	42,8		43,7		44,5	
Serviceverksamheter	225,4		227		231,6	
Fastighetsnämnden	171,8		172,3		175,8	
Servicenämnden	34,4		35,1		35,8	
Nämnd Hälsan & stressmedicin	19,3		19,6		20,0	
Regiongemensamt	4579,5	0,7	4722,7	0,7	5291,1	0,7
Regionfullmäktige	82,9		84,6		86,3	
Regionstyrelsen	2487,6	0,7	2522,3	0,7	2572,8	0,7
Regionstyrelsen	1848,4	0,7	1885,3	0,7	1923,0	0,7
Personalutskottet	639,2		637,0		649,8	
Revisorskollegiet	24,3		24,8		25,3	
Patientnämnderna	21,4		21,9		22,3	
Ariknämnden	34,0		33,5		34,2	
Koncernbanken	-397,6		-397,6		-397,6	
Moderförvaltningen	2326,9		2433,2		2947,9	
Summa regionbidrag	52202,2	1693,9	53628,0	1424,9	55347,5	1309,4

Resultaträkning

Resultaträkning (mnkr)

	2018	2019	2020
Verksamhetens intäkter, <i>exkl riktade statsbidrag</i>	12067	12007	12104
varav riktade statsbidrag	1694	1425	1309
Verksamhetens kostnader, <i>exkl av- och nedskrivningar</i>	-61462	-62655	-64275
Avskrivningar och nedskrivningar	-2195	-2240	-2285
Verksamhetens nettokostnad	-51590	-52888	-54456
Skatteintäkter	42906	44415	45996
Kommunalekonomisk utjämning, <i>ink generella statsbidrag</i>	8892	8998	9044
varav generella statsbidrag	4325	4261	4197
Finansiella intäkter	53	54	55
Finansiella kostnader	-506	-635	-788
Årets resultat	-246	-56	-149

Balansräkning

Balansräkning (mnkr)

	2018	2019	2020
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar	37	36	35
- Byggnader och mark	16899	19167	21435
- Maskiner och inventarier	8397	8777	9157
Finansiella anläggningstillgångar	258	258	258
Summa anläggningstillgångar	25591	28238	30885
Bidrag till infrastruktur	492	449	406
Förråd	260	260	260
Kortfristiga fordringar	2394	1613	1230
Kortfristiga placeringar	10570	9275	9084
Kassa och bank	500	500	500
Summa omsättningstillgångar	13724	11648	11074
SUMMA TILLGÅNGAR	39807	40335	42365
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR & SKULDER			
Årets resultat	-246	-56	-149
Övrigt eget kapital	8067	7821	7765
varav resultatutjämningsreserv	165	165	165
Summa eget kapital	7821	7765	7616
Avsättning pensioner	17850	19686	21967
Övriga avsättningar	1349	1349	1349
Summa avsättningar	19199	21035	23316
Långfristiga skulder	1437	1437	1437
Kortfristiga skulder	11349	10098	9996
Summa skulder	12786	11535	11433
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR & SKULDER	39807	40335	42365

Förslag till beslut

Regionstyrelsen föreslår regionfullmäktige besluta följande;

1. Regionfullmäktige fastställer regionbidrag till styrelser, nämnder och verksamheter för år 2018 i enlighet med föreliggande förslag till budget.
2. Regionfullmäktige fastställer inriktningen för åren 2019 och 2020 som underlag för den fortsatta planeringen.
3. Regionfullmäktige fastställer skattesatsen för 2018 till 11 kronor och 48 öre per skattekrona.
4. Regionfullmäktige fastställer i budgeten angivna strategiska mål, prioriterade mål 2018 samt finansiella mål.
5. Regionstyrelsen får i uppdrag att besluta om planeringsdirektiv för 2018 med den av regionfullmäktige fastställda budgeten som grund.
6. Regionstyrelsen bemyndigas att utifrån en investeringsram om 4800 mnkr fastställa investeringsplan och fördela låneramar för 2018.
7. Regionstyrelsen bemyndigas att under år 2018 uppta lån om ett högsta belopp av 3000 mnkr vilket hanteras enligt föreskrifterna i finanspolicyn.
8. Regionstyrelsen bemyndigas att disponera medel inom koncernbanken och moderförvaltningen i syfte att kunna fullfölja samordningsansvaret och uppgiften om övergripande ansvar för verksamheter i egen regi.
9. Regionfullmäktige fastställer fastighetsindex till 2,0 procent som underlag för beräkning av hyror.
10. Regionfullmäktige fastställer ramen för VG Primärvård till 6263,8 mnkr brutto.
11. Regionfullmäktige fastställer ett koncernbidrag från tandvårdsstyrelsen till 25 mnkr, från primärvårdsstyrelsen 25 mnkr samt från fastighetsnämnden till 20 mnkr.
12. Kollektivtrafiknämnden får i uppdrag att justera taxorna inom kollektivtrafiken med i genomsnitt max 5 procent för 2018.
13. Regionutvecklingsnämnden, kollektivtrafiknämnden, miljönämnden och kulturnämnden får i uppdrag att senast under oktober månad 2017 fatta beslut om uppdrag m.m. till respektive verksamheter.
14. Servicenämnden får i uppdrag att senast den 31 oktober 2017 teckna serviceöverenskommelser med berörda verksamheter.
15. Hälso- och sjukvårdsnämnderna och hälso- och sjukvårdsstyrelsen får i uppdrag att senast den 31 oktober 2017 träffa överenskommelser med berörda styrelser, förvaltningar och alternativa utförare inom hälso- och sjukvården och tandvården avseende ersättningar, vårdnivåer och vårdinriktningar m.m.
16. Styrelser och nämnder får i uppdrag att senast under november 2017 fastställa detaljbudget för 2018 samt flerårsplan för 2019-2020.
17. Regionstyrelsen bemyndigas att fastställa Västra Götalandsregionens detaljbudget för 2018 och fatta beslut om tekniska justeringar av regionbidrag till nämnder och styrelser under förutsättning att ärendena inte är av principiell art.
18. Regionfullmäktige fastställer i övrigt i budgeten angivna mål och fokusområden samt inriktningar för 2018 samt plan för 2019-2020.

